Ochotnické divadlo

ROČNÍK VII 1961 • ČÍSLO 10

Sigmund — J. Podubecký. Jiráskova Jana Roháče uvedl divadelní soubor Kulturního domu ROH a ZK Závodů vítězného února Hradec Králové.
Foto K. Minc

Ochotnické divadlo

Ročník VII, č. 10, říjen 1961 • Vydává ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis, národní podnik, Praha 2, Stalinova 46 • Vedoucí redaktor Jiří Beneš • Redakční kruh: Jiří Valenta (předseda), Jaroslav Beránek, Jiří Bílý, Cyril Bláha, Bohuš Cirnfus, Jaroslav Černý, Antonín Čuba, Viktor Doubek, Petr Grimm, dr. Miroslav Jurák, dr. Josef Koenigsmark, Ladislav Lhota, Vladimír Semrád, Valerie Sochorovská, dr. Jiří Valchář, dr. Pavel Vavruch, Marie Votavová • Grafická úprava: Miloslav Fulín • Adresa redakce: Praha 1, Stalinova 3, telefon 221054, 220957 • Vychází začátkem každého měsíce • Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs • Tiskne Knihtisk, n. p. závod č. 2, Praha 2, Slezská 13 • Rozšiřuje Poštovní novinová služba (PNS) • Toto číslo mělo redakční uzávěrku koncem srpna. • Vyšlo 16. října 1961. • F-10*10453.

© Orbis 1961.

PŘÍLOHA DNEŠNÍHO ČÍSLA PÁSMO

PRÁVĚ ZAČÍNÁ PANOPTIKUM

Zahajujeme už po jedenatřicáté...

Snímky K. Mince (nahoře) a M. Stránského (dole)

VÝSLEDKY XXXI. JIRÁSKOVA HRONOVA

Divadelnímu odboru ZK ROH VŽKG Ostrava-Vítkovice bylo uděleno čestné uznání za provedení hry J. K. Tyla Tvrdohlavá žena. Čestným uznáním byl oceněn výkon **Miroslava Etzlera** v roli Zlatohlava.

Divadelnímu souboru učitelů OB v Levicích bylo uděleno čestné uznání a cena Východočeského KNV za zápalnou inscenaci hry Františka Frýdy Korene vo vetre. Čestným uznáním byl oceněn výkon **Magdy Škoblové** v roli Stany.

Dramatickému odboru „Tyl" MOB v Lounech bylo uděleno čestné uznání a cena ONV v Náchodě za dobrou inscenační úroveň představení hry Pavla Kohouta Třetí sestra. Čestným uznáním byl oceněn výkon **Jitky Škaloudové** v roli Libuše.

Divadelnímu souboru Kulturního domu ROH a ZK ROH Závodů Vítězného února v Hradci Králové bylo uděleno čestné uznání a cena ministerstva školství a kultury za úspěšný pokus o současný výklad klasické hry Aloise Jiráska Jan Roháč. Čestným uznáním byla oceněna režijní práce **Josefa Vavřičky.**

Spojeným plzeňským souborům bylo uděleno čestné uznání a cena Slovenské národní rady za pozoruhodnou práci hereckého kolektivu na inscenaci hry Vojtěcha Cacha Paní Kalafová.

Dramatickému souboru ZK ROH Svit Gottwaldov bylo uděleno čestné uznání a cena Ústřední rady odborů za vysokou inscenační úroveň představení hry G. Figueireda Liška a hrozny. Čestným uznáním byla oceněna příkladná instruktorská spolupráce profesionálního herce **Evžena Kubíčka** s ochotnickým souborem. Čestným uznáním byla oceněna výtvarná práce **Svatopluka Chudary.**

Divadelnímu souboru Andreje Sládkoviče při Okresním domě osvěty v Banské Bystrici bylo uděleno čestné uznání za provedení hry P. O. Hviezdoslava Hájnikova žena. Čestným uznáním byl oceněn výkon **Olgy Barlové** v roli Hany a **Ondreje Zátureckého** v roli Michala Čajky.

Karasovu divadlu TJ Baník v Tišnově bylo uděleno čestné uznání za provedení Blažkovy hry Příliš štědrý večer.

Divadelnímu souboru ZK ROH Moravských chemických závodů, závod Dukla, Ostrava-Hrušov bylo uděleno čestné uznání a putovní cena ÚV SČSP za působivou inscenaci sovětské hry Alexeje Arbuzova Irkutská historie. Čestným uznáním byla oceněna výtvarná práce **Oldřicha Kubečky.**

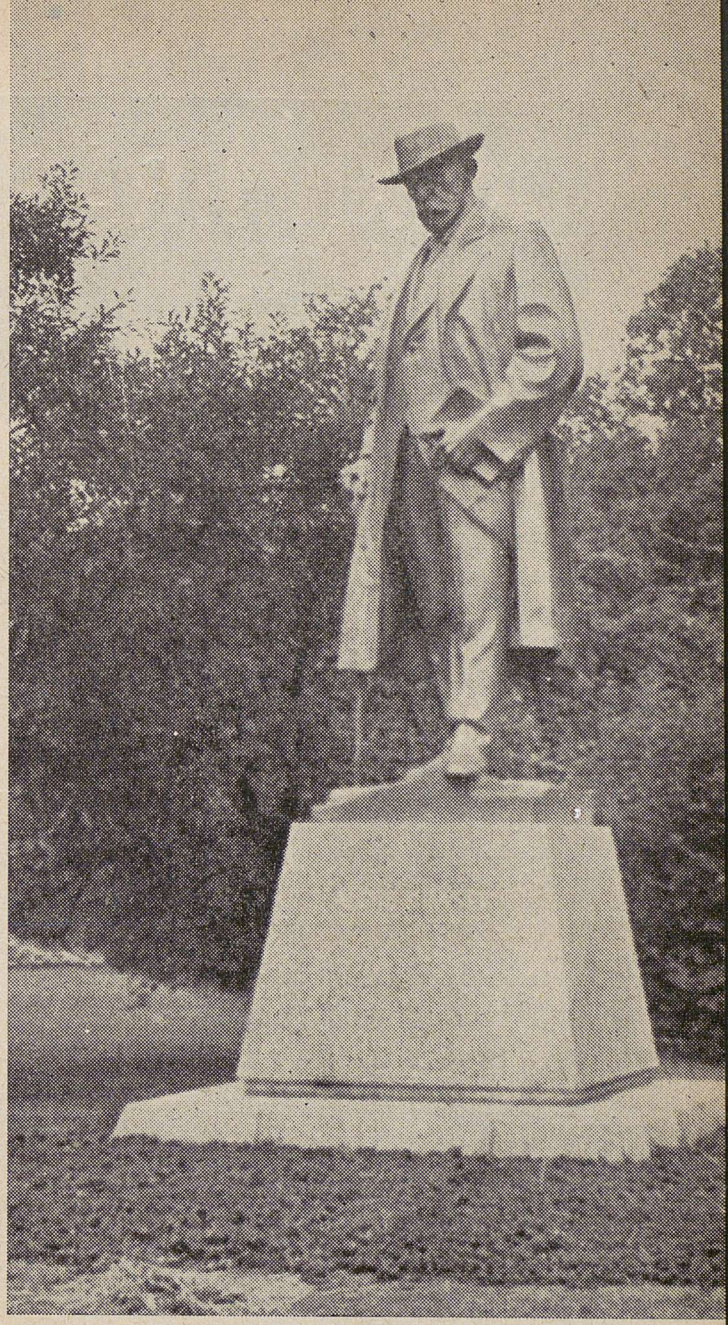

Pomník Mistra Aloise Jiráska, dílo prof. J. Malejovského, laureáta st. ceny, odhalený v průběhu XXXI. Jiráskova Hronova

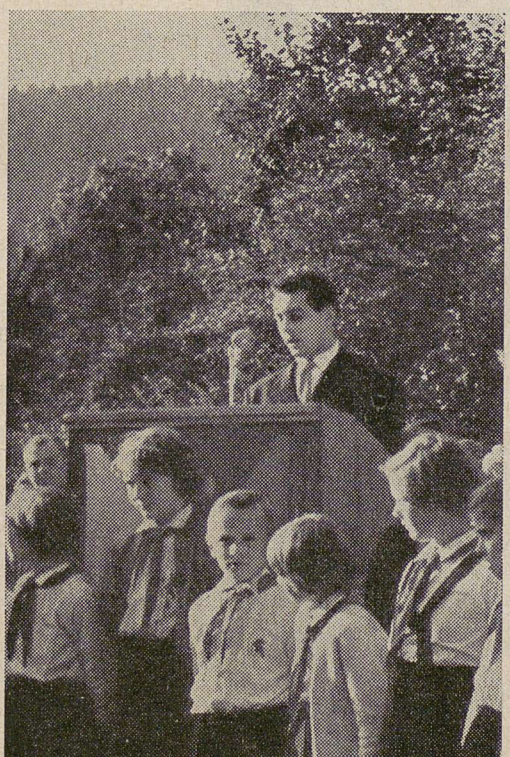

Inž. V. Pelíšek, náměstek ministra školství a kultury, při projevu. Na snímku vpravo Zdeněk Nejedlý, host nejvzácnější...

XXXI. JIRÁSKŮV HRONOV

Léta už chápeme Jiráskovy Hronovy jako školu. Nejezdíme do Hronova, abychom zde po diskusním klání pracně sestavili žebříček nejzdařilejších ochotnických inscenací uplynulé sezóny, jezdíme se do Hronova učit dělat dobré divadlo a diskutovat o podstatných problémech hnutí.

Letos se podařilo vtisknout hronovské přehlídce důsledně pracovní charakter. Prohloubila se práce v kroužcích, které ještě loni měly většinou podobu pouhé improvizované debaty o představeních. Profesionální divadelníci, osvědčení i noví přátelé ochotnických snah, probírali ve svých podle oboru zaměřených kroužcích systematicky a plánovitě hlavní problémy dramaturgie, kritiky, režijní, scénografické a herecké práce na ochotnickém jevišti. Populární hronovské plenární diskuse, kdysi jakási turnajová kolbiště, na nichž docházelo ke klání poroty se souborem a k exhibičním ukázkám vtipu či řečnického umění porotců a dalších diskutérů z povolání, tyto diskuse rovněž radikálně změnily svou tvář. Každá měla předem určené hlavní téma (např. dramaturgie iniciativní a konvenční, cesta za moderní inscenací klasických her, otázky kultury jevištního pohybu), k němuž se pokoušeli členové pracovního kolektivu celou diskusi zaměřit. Přitom se pochopitelně vycházelo z rozboru jednotlivých inscenací a směřovalo k obecnějším závěrům. Myšlenka je to dobrá, ale ještě ji neumíme dobře realizovat. V některých případech se stávalo, že se plenární diskuse roztrhla na dva kusy — přečtení předem připravené přednášky a rozbor inscenace. Jindy zase bylo málo času na diskusi nebo hodnocení inscenace zcela potlačilo zájem o obecnější problém. Až se toto nové pojetí hronovských plenárek naučíme důsledněji uskutečňovat, získá oprávnění okřídlené rčení „hronovská universita". Letos by bylo líp říkat skromněji osmiletka nebo jedenáctiletka — ale poctivá, solidní, bez krasořečnění a bez ironizování ochotnické práce.

Také odpolední přednášky a besedy na daná témata (např. revoluční dělnické divadlo, hrajeme pro děti, hodnocení uplynulé sezóny a nejbližší úkoly hnutí) napomohly pracovnímu charakteru letošního Hronova. Postupně se k nim budeme vracet v Ochotnickém divadle, protože absolvovat celý ten naštěstí letos jen devítidenní maratón s neochabující pozorností se v Hronově podařilo jen několika výjimečně dobře kvalifikovaným vytrvalcům.

Nikdy by se nám nepodařilo hronovskou školu takového rozsahu (a já věřím, že také dosahu, nebo dopadu — což budoucnost ukáže!) uskutečnit, kdyby nebylo pomoci divadelníků z povolání, členů hronovského pracovního kolektivu. Nesmíme zapomínat, že instruktorská pomoc profesionála ochotnické inscenaci ani jeho patronát nad souborem nejsou v současné etapě rozvoje hnutí jedinou ani hlavní formou pomoci profesionálního divadelnictví ochotnickému. Právě ty formy, které v Hronově uskutečňoval pracovní kolektiv, tj. solidní rozbor výsledků ochotnické práce, vyjasňování teoretických problémů, metodická výuka základům divadelního řemesla — to vše ovšem v stálém a živém spojení s ochotnickou praxí — právě tyto formy musíme rozvíjet víc než dosud. Když se nám podaří takový pracovní kolektiv vytvořit alespoň v každém kraji, bude to znamenat, že takových škol, jakou byl letos Hronov, budeme mít nejmíň deset. Neboť festivaly, kterých máme dnes stovku, liší se v podstatě od Hronova zatím hlavně tím, že nejsou tak dobrou školou. Ale mohly by být. Právě zakládaná ochotnická studia při profesionálních divadlech mohou dát impulzy k takto chápané pomoci divadelníků z povolání a stát se opěrnými centry opravdové vzájemné spolupráce obou odvětví našeho divadelnictví — kvalitativně nového jevu naší socialistické kultury.

O ochotnických studiích jsme v Hronově mluvili dost, o pomoci profesionálů také — velice málo však o problémech vnitřního života vystupujících kolektivů, o jejich kulturně politické práci doma. Pravda, o těchto problémech se nehovoří snadno, zato snadno se při takové příležitosti sklouzne k formalismu a pění ód na zásluhy těžko prokazatelné. Ale myslím, že v budoucnu se ani na Hronovech neobejdeme bez hodnocení, které vychází z dobré znalosti společenského významu toho kterého souboru v jeho domácím prostředí. Výchova samotných ochotníků v souborech je samozřejmou součástí tohoto společenského významu. Je třeba o ní uvažovat stejně bedlivě, jako o odborných otázkách divadelních, měla by mít své místo v hronovských přednáškách, hodnoceních, diskusích. Neboť dokud budeme posuzovat ochotnické představení bez tohoto aspektu, bude naše hodnocení vždycky neúplné, bude postihovat jen jednu stránku věci. Právě v Hronově jsme se s mnoha zahraničními ochotnickými delegáty shodli na tom, že při budování socialistické a

Kancléř Šlik (O. Pelant) a císařovna Barbora (L. Suchardová) z hradecké inscenace Jana Roháče

komunistické společnosti se zákonitě posouvá smysl ochotnického divadla, který stále více musíme hledat ve vnitřním životě souborů a jeho výchovné funkci — nejen tedy toliko v divadelní produkci a jejím působení na diváka; a že by byl ovšem nesmysl stavět tyto dvě základní funkce ochotnického divadla, vnitřní a vnější, proti sobě, že jsou v dialektických souvislostech.

Nebylo možno v Hronově tyto otázky podrobněji prohovořit. Byly však položeny, a to není málo. Budeme-li o nich poctivě diskutovat, snad dojdeme i k závěrům pro hodnocení a diskuse příštích Hronovů. Samozřejmě chceme, aby byly stále hlubší. Samozřejmě se nechceme vracet k dávno překonaným tendencím, vychvalujícím si i diletantská představení a hlásajícím, že před ochotníky nemáme klást umělecké mety. Ale chceme i na Hronovech hovořit o té „druhé stránce věci". O tom, co dělá ochotnické divadlo právě ochotnickým a vždycky je bude odlišovat od divadla profesionálního.

Znám dost dobře většinu souborů, které letos vystoupily v Hronově, z jejich práce doma. Proto mohu odpovědně říci, že to nejsou nějaké uměle pěstované skleníkové květiny, které bychom si chovali pro parádní reprezentaci, že to nejsou soubory, které by viděly účast v Hronově jako hlavní cíl své činnosti. Jejich cesta do Hronova vedla nenaplánovaně, vedla přes dobré plnění kulturně politických úkolů doma. Také spojení královéhradeckých a plzeňských ochotníků nelze posuzovat jako výsledek nějaké „hronovomanie". Jiráskův Jan Roháč a Cachova Paní Kalafová byly nastudovány spojenými ochotnickými silami, protože pracovníci v těchto místech viděli dobré nastudování jako politicky významnou věc, protože navázali na dobré tradice takových spojených inscenací v minulosti (já ovšem myslím tradici Spitzerovy inscenace Měšťáků soubory DDOČ), protože taková spojená práce několika souborů může mít i nemalý význam pro všechny ochotníky, kteří se pak samozřejmě vrátí do svých domácích souborů a mohou v nich uplatňovat to dobré, čemu se při spojené inscenaci naučili. Přidáme-li k těmto podmínkám ještě jednu, že totiž jednotlivé soubory, z nichž se vybírají herci pro společnou inscenaci, nejsou oslabeny do té míry, aby nemohly plnit své kulturně politické úkoly — tedy za těchto podmínek jsme vždycky pro takové společné inscenace a věříme, že v budoucnu ještě přinesou našemu hnutí nejeden výrazný úspěch.

Hronovští pořadatelé se letos zhostili svého úkolu na výbornou. Je zřejmé a poučné, že jejich píle rostla úměrně s výší svěřené odpovědnosti. Je spravedlivé ocenit i na tomto místě zvýšenou aktivitu jednotlivých přípravných komisí, brigády občanů, velký podíl hronovských učitelů. V důsledku toho všeho bylo Jiráskovo městečko jako kytička — bohužel až příliš moc z nebe zalévaná a promrzlá, protože počasí se umoudřilo až když jsme jeli domů.

Stovky ochotníků daly pro Hronov týden dovolené. Ochotníci přijeli, učili se, družili se, byli k neutahání. Zase tolik nových tváří! A víc opravdového nadšení a té pravé lásky, než samolibosti, závisti, žehrání. Když jsi stál mezi nimi před osmou ve frontě na kakao, když ses před desátou seshora díval, jak se dali na pochod a táhli v horlivě diskutujících hloučcích do kopce k sokolovně, když jsi s nimi poseděl na zábavách, nemohl ses ubránit radostnému dojmu, že jsou to zástupci hnutí mladého, zdravého.

Mincův záběr zachycuje M. Vlachého v roli Čapka ze Sán a J. Paukerta jako Jana Roháče v hradeckém představení

Velkým úspěchem XXXI. Jiráskova Hronova je zvyšující se podíl slovenských ochotníků na společném díle. Nejde tedy jen o to, že letošní slovenská představení měla lepší úroveň, než na posledních Hronovech, ale především o daleko větší, pracovní a konečně už i organizovaný zájem slovenských ochotníků a funkcionářů o společnou práci. To, co nás léta bolelo — že se totiž uměle vytvářejí nějaké nezdravé hradby mezi námi, to budeme moci, doufám, už brzy zapomenout úplně.

Dramaturgie Hronova nebyla moc slavná — vesměs známé hry, až na výjimky repertoár profesionálních divadel. To je věrný obraz skutečného stavu ochotnické dramaturgie. Právě ochotnická studia a spojené ochotnické soubory měly by mít při volbě hry větší odvahu — i když snaha objevovat je vždycky spojena s nemalým rizikem. A tak jako o dobrém úspěchu dramaturgicko-režijním můžeme mluvit nejspíš u královéhradeckého pokusu o současný výklad Jiráskova Roháče. Gottwaldovská inscenace Figueiredovy hry Liška a hrozny je zase důkazem, že ochotnická práce může dospět k uměleckým metám. Další hronovská představení již neskončila úspěchem tak markantním, ale jejich průměrná inscenační úroveň byla přece jen vyšší než loni. Projevovala se v nich cílevědomá snaha o dnešnost všech zvolených inscenačních prostředků.

Co nás nejvíc mrzelo? Selhali jsme na úseku práce pro dětského diváka — tedy na úseku, který je dnes pro ochotnické divadlo jedním ze společensky nejdůležitějších. Nemrzelo mne ani tak to, že domácí hronovská omladina neměla nejšťastnější ruku při volbě hry (B. Fixová, Černá kobra), ale fakt, že jsme přes nejlepší snahu nedokázali do Hronova vybrat vzorné představení vyspělého souboru pro děti. Mladí hronovští ochotníci tak vlastně vyplňovali mezeru, která zůstala vinou našich nejvyspělejších ochotníků a organizátorů trčet jako němá výčitka.

Samozřejmě se projevilo ještě mnoho dalších nedostatků v práci souborů i hronovských organizátorů včetně výběrové poroty a pracovního kolektivu. Ale nebyl bych ochotník, kdyby mi dodnes nezněla v uších slova četných zahraničních delegátů, kteří v Hronově a po Hronově s takovou úctou hovořili o dosažených výsledcích našeho ochotnického divadla, kteří se rádi učí z našich zkušeností a jsou spolu s námi přesvědčeni, že právě naše vlast by měla být dějištěm mezinárodních ochotnických festivalů socialistických zemí.

XXXI. Jiráskův Hronov není žádným mezníkem v dějinách ochotnického divadla. Je přehlídkou vykonané práce, připomínkou starých i nových úkolů, výzvou k novým činům.

JIŘÍ BENEŠ

PŘEDSTAVENÍ XXXI. JIRÁSKOVA HRONOVA

Motto: Ty, ochotníku, který přijedeš do Hronova kritizovat jiné soubory, mám k Tobě prosbu. Zbav se — třeba podvědomých — pocitů rivality. Nejdřív uvaž velikost úkolu v daných podmínkách a možnostech vystupujícího souboru, než si (třeba jen potichu) začneš říkat: „To, panečku, my u nás jsme jinší kabrňáci!"

Kuba (A. Král) a Madlenka (J. Michlová). Snímek K. Mince z Tylovy Tvrdohlavé ženy

TVRDOHLAVÁ ŽENA

Známý vítkovický soubor dobře cítil aktuálnost a živost Tylova díla, přistoupil k němu pečlivě (zvláště péče o jazyk přinesla dobré ovoce), zůstal však v realizaci svého záměru na půli cesty. Jaký to byl záměr? „... hrát dnes příběh Jahelkové jako zápas s falešnou představou o osobní individualitě, příběh Pěnkavův jako obraz veliké oddanosti myšlence ..., příběh Madlenčin a Kubův jako oslavu lidové moudrosti, upřímnosti, optimismu a lásky, epizodu Ezechielovu jako stále současný boj za rovnost lidí všech ras a národností." Hovoříme-li jen o polovičním zdaru, je tomu tak proto, že se v inscenaci nepodařilo plně postihnout žánr humoruplné lidové báchorky. Nestačí, když jde režisér důsledně po myšlence hry, musí si také uvědomit, jakými prostředky autor tuto myšlenku vyslovuje. Tyl své myšlenky vyjadřuje s poutavou divadelností, v kompozici umělecky střídá žánrové polohy, dává každému režisérovi nejen možnost, ale přímo povinnost vystřídat celou škálu temporytmickou, pointovat výstupy atd. To nejsou požadavky technické, nýbrž ideové, obsahové, protože když je nesplníme, prohrajeme s živou divadelností i myšlenku, její dopad na diváka.

Ještě po vystoupení souboru ve Spišské Nové Vsi byla titulní představitelka kritizována, že „... její láteření ... zlobně soptěné vyznívá zatrpkle zle a nenávistně, ztrácí se v něm její dobré srdce." (Ochotnické divadlo 8, str. 179.) V Hronově jsme viděli jinou představitelku (R. Frankovou), kterou zřejmě vedl režisér do opačného extrému. Aby se mu to „dobré srdce" neztratilo, přišel s koncepcí hodné, nešťastné, meditující ženy, která žel — je pramálo tvrdohlavá, nemá se téměř čeho ve svém vývoji zbavovat. Přičteme-li k tomu fakt, že ve vítkovickém souboru už tradičně role ženské zůstávají pozadu za mužskými, že i v tomto představení zvláště Madlenka postrádá krev, šťávu, jadrnost, temperament překrásné Tylovy postavy, že konečně režisér B. Černý neumí ještě bohatými nápady a živějším aranžováním pomáhat herci, že má více smyslu pro scénický detail než pro celkovou výstavbu představení — máme před sebou dost jasně kořeny té horší poloviny.

A ta druhá? Jeví se zřejmá snaha pracovat niternými prostředky, na postavy se nejde zvnějšku, ani tam, kde je to tak

JAK DÁL SE SOUTĚŽEMI?

Z REFERÁTU J. VALENTY NA HRONOVSKÉ BESEDĚ O NEJBLIŽŠÍCH

Myslím si, že o zásadě soutěžení budeme musit v příštím období hodně uvažovat, hodně uvažovat hlavně o tom, kolik dobrého soutěže přinášejí a jakým nebezpečím tu musíme vzdorovat. Že soutěže, v kterých se hodnotí pouze umělecký výsledek jednoho představení, neobstojí, to je myslím nesporné. Že se těžko porovnávají výsledky vnitřní práce souborů, podílu práce v souborech na vzdělávání jeho členů, je také nabíledni. Jak tedy využít metody soutěžení, o níž často říkáváme, že je velkou pobídkou k zvyšování úrovně práce? Taková úvaha zvláště v oblasti umění bude jistě na místě. Mám takovou zkušenost, že starý systém soutěží, spojený s vyhlašováním pořadí vítězů, někdy dokonce i spojený s bodováním, je zcela nevyhovující. Často jsem se mohl přesvědčit, že právě takovéto soutěžení podporuje spíše primadonství a ješitnost, než aby umožňovalo řešení konkrétních tvůrčích problémů určitého období. Myslím si tedy, že pro rozvoj ochotnického divadla by bylo prospěšnější spíše se zaměřit na řešení tvůrčích problémů, než na marné úsilí seřadit do nějakých tabulek a žebříčků výsledky složité umělecké tvůrčí práce. Na hádání se o pořadí jsme strávili už hodně a hodně času, hodně ochotnických pracovníků se přitom znepřátelilo pro bláhovou vidinu vítězství v některé ze soutěží. Jsou přímo úměrné, soudružky a soudruzi, kladné rysy našeho soutěžení těmto nebezpečím, která soutěže v tak složité oblasti jako je divadelní umění s sebou nesou? Není lepší vyjádřit se, co na kterém představení bylo příkladné a co špatné, ve stručném zhodnocení, než v mechanickém seřazení souborů do pořadí? Zdá se mi, že tyto zásady se začínají vžívat na celostátních přehlídkách, ale že ještě nezapustily kořeny na přehlídkách okresních nebo krajských. Stavím se proto na stranu těch, kteří tvrdí, že i v okrese by bylo prospěšnější pořádat přehlídky a festivaly s úkolem řešit tvůrčí problémy, specifické pro jednotlivé oblasti, než určovat, kdo je v okrese nejlepší. A dá se to vůbec určit? Proto si myslím, že je správné, když v letošním roce podle rozhodnutí zřizovatelů souborů nebude pořádána žádná z obvyklých celostátních soutěží a když jednotlivým okresům nebo krajům bude dána volnost v samostatném postupu při volbě formy, jíž budou ovlivňovat vývoj ochotnického divadla ve své oblasti. Jedinou celostátní soutěží bude Soutěž tvořivosti mládeže, jíž, pokud vím, budou se moci zúčastnit i soubory dospělých. Je už ale načase, aby ÚV ČSM zveřejnil zásady tohoto soutěžení, protože jinak tu hrozí nebezpečí konečně známé nám již z minulých let, že soutěž není možno z časových důvodů dobře připravit a celý její průběh se mine účinkem.

Pojďme se ještě zamyslet nad tím, jaký charakter by měl mít příští Jiráskův Hronov, aby nám jeho průběh pomohl řešit problémy, které bych chtěl v závěru svého referátu ještě naznačit.

Domnívám se, že by bylo velmi prospěšné, aby koncepce XXXII. Jiráskova Hronova byla založena na tom, aby se maximálně mohla projevit iniciativa jednotlivých krajů. Mám na mysli takové uspořádání, v kterém by jednotlivé kraje dostaly za úkol naplnit programem jednotlivé dny Jiráskova

svůdné (za to chválím zvláště Králova Kubu, vůbec ne hloupého vtipálka, jak bývá špatně hrán). Největším přínosem a novátorským rysem inscenace je netradiční uchopení postavy Zlatohlava (M. Etzler) a jeho světa. Daří se tuto pohádkovou postavu zahrát tak, jak žila ve vědomí lidu, jako „výraz zájmu o člověka, obraz pomoci silnějšího slabšímu" (citováno z programového článku souboru) a jemně přitom postihnout její nadpozemský, pohádkový nimbus.

KORENE VO VETRE

Lze plně akceptovat slova, která o této hře i inscenaci napsala V. Boková do 8. čísla časopisu v již citovaném článku. Chceme-li být náročnější, pak se zamyslíme nad tím, zda představení není poněkud „přetragizováno", zda až příliš neakcentuje linii lidí nemocných, trpících na úkor plného postižení zdravého, nového světa, který se do rodiny Musilových dere nejen přímo, postavou Stehlíka, ale i nepřímým odrazem dění za scénou do nitra vystupujících postav, zvláště Anduly. Inscenaci se také nedaří pomoci autorovu textu zvláště v posledním dějství, které je napsáno líp, než zde bylo hráno (zvláště vyvrcholení Martinova vývoje!). Frýdova hra, přes řadu nedostatků, o nichž už bylo napsáno, může — zvláště ve své opravené verzi — na nejednom místě splnit poslání, které plní v četných zájezdech sympatického levického souboru po slovenských vesnicích.

Rozhodujícím přínosem hronovské inscenace byla práce režiséra (inspektor pro kulturu Z. Henč) s herci, kteří sice mají nejeden nedostatek ve své technické výzbroji (až na velmi dobrou M. Škoblovou a K. Šinkovou v rolích Stany a Musilové), ale přesto většinou dokázali tlumočit to, co se na jevišti odehrává, jako by se to teď právě odehrávalo poprvé před divákovýma očima. Bylo cítit, že na jevišti znají hlavní úkoly svých postav v každé chvíli, že jdou za tím, co postava chce, že vcházejí na scénu ne jako ze zákulisí na jeviště, ale do okolností hry. A na jevišti poslouchají partner partnera, citlivě na něj navazují, neodříkávají prostě text hry, který se naučili. Ne vždycky jsme rozuměli slovenskému textu (dikce patří ostatně k největším slabinám tohoto kolektivu), ale vždycky jsme rozuměli tomu, co postavy chtějí, jaký je jejich vzájemný vztah, jaké jejich nálady, city. Proto nás představení tak zaujalo, byť jsme si při něm uvědomovali nejeden nedostatek hry i provedení. Myslím si, že takového dobrého výsledku je možné dosáhnout všude, kde ochotníci, oddaně sloužící myšlenkám hry svého autora, mají dobrého režiséra, který ovládá základy práce s hercem. Prosté kouzlo této inscenace, které jsme se v diskusi pokoušeli postihnout nejrůznějšími poetickými obraty, je totiž logickým důsledkem této nepoetické, tuhé, cílevědomé a metodické práce režiséra s hercem.

Korene vo vetre. Musilová (K. Šinková) a Stana (M. Škoblová). Foto Minc

TŘETÍ SESTRA

Hronovské plénum se rozdělilo do dvou táborů — jako je tomu vždycky, když se diskutuje o této Kohoutově hře. Jedni hovořili o „nádherném vířivém ohňostroji a formální modernosti Kohouta, o projevu jeho básnické síly", druzí o „vulgárně tragických kotrmelcích, lacinostech a nelogičnostech Kohoutova textu, o projevu jeho hazardování s talentem". K lidovému hlasování nedošlo a zaměřili jsme se na dobré lounské představení. Myslím si, že odpověď na potřebnost či zbytečnost této hry nelze dát nijak univerzálně, že se musí odpovídat případ od případu — podle inscenace, která zvláště na ochotnických scénách může hravě klady hry zcela utopit v banalitách a rozmáznutém sentimentu, čehož jsem byl nejednou svědkem. Lounským se to nestalo, jejich představení nese pečeť cíle-

ÚKOLECH OCHOTNICKÉHO HNUTÍ

Hronova a v nich ukázat, jak se vypořádávají se současnými úkoly ochotnického divadla a jaké úrovně docílily. Představuji si, že by tedy jednotlivé kraje samy volily jak představení, kterým by byl kraj reprezentován, tak formu diskuse o tomto představení, tak by zvolily téma, o kterém pokládají za nejprospěšnější se poradit s plénem nejvyspělejších ochotníků. Programová komise při Ústředním domě lidové umělecké tvořivosti, která pravidelně připravuje program Jiráskova Hronova, by měla za úkol konzultovat s jednotlivými kraji jejich záměry a určit pořadí jednotlivých krajů. Tady by tedy odpadla celá řada centralizovaných úkolů, které pružnosti ani úrovni práce neprospívají. Takovýto návrh hodláme předložit vyhlašovatelům Jiráskova Hronova s vírou, že vy sami se k tomuto návrhu vyslovíte nebo napíšete svoje připomínky a návrhy.

Pokládejte tento můj návrh za konzultaci s plénem vyspělých ochotnických pracovníků, ne za vyhlášení koncepce, protože tu mohou vyhlásit pouze pořadatelé, tj. MŠK a ÚRO.

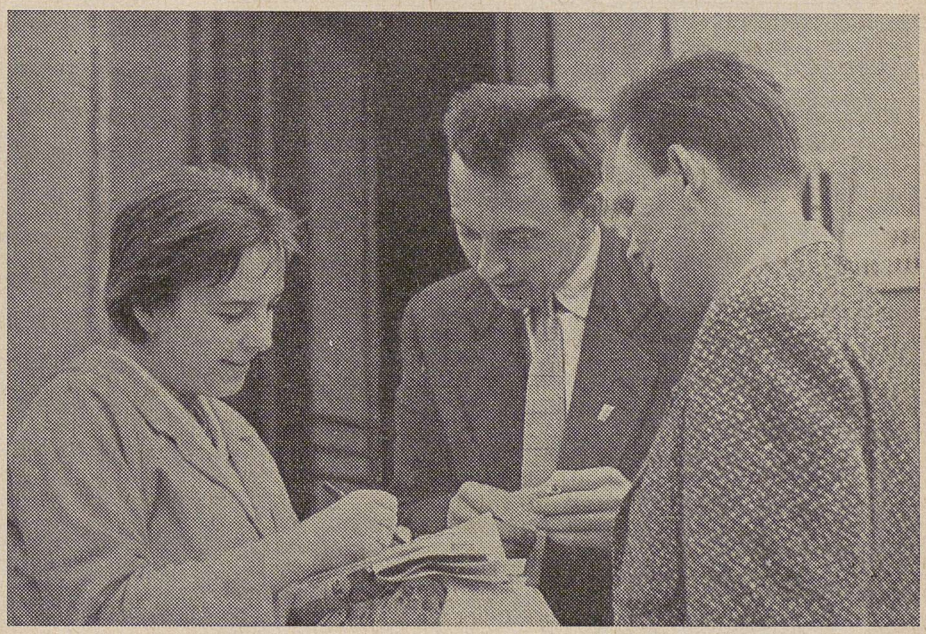

Uprostřed ustaraný otec hronovských programových akcí Jiří Valenta. Snímek M. Stránský

Třetí sestra. Na Mincově snímku dr. Plachý (V. Šlajcher) a Vít (J. Leinar)

vědomé práce, má dobrou míru vkusu i v ožehavých místech laciné atraktivity (některá vyškrtali k prospěchu věci).

Není to představení objevné, ale solidní, pobaví, dá podněty k zamyšlení o životě, má ohlas. Z hereckých výkonů nás nejvíce kromě výborné Libuše J. Škaloudové zaujal vyjádřením bohatého vnitřního světa svého partorga Plachého A. Havlín, prostá Fanča Kolčavová M. Volmutové a temperamentní Petra M. Richterové. Herecký kolektiv je vyzrálý a vcelku vyrovnaný, i když se nepodařilo nejvhodněji obsadit Kotrleho a Halenu, i když V. Šlajcher v roli dr. Plachého dělá všechny typické chyby hrajícího režiséra. Večerní představení bylo unavené, ztrácelo na některých místech šťávu, bohužel nevyšla scéna zásnub, která je napsána velmi dobře a v dřívějších lounských inscenacích celému představení dominovala.

JAN ROHÁČ

Nejvíc si na představení spojených královéhradeckých ochotníků vážím jeho odvážné netradičnosti. Jiráskův Roháč bývá hráván na ochotnické scéně poměrně často. Sám jsem jej viděl nejméně pětkrát — a všechna ta představení se sobě náramně podobala. Ve vyjetých kolejích bouřil Roháčův patos a hrbilo se Sigmundovo intrikánství, dav poslušně nastupoval a rebarboroval, Sigmund nastoupil do jihlavského obrazu a usedl na trůn (zde se už inscenace odlišovaly, protože jednou byl trůn umístěn vlevo, zatímco podruhé vpravo), diváci se nudili a tvářili vznešeně, protože je to naše klasika. Jak si při těchto inscenačních tradicích nevzpomenout na Brechtovo slovo, že klasická dramata jsou jako staré obrazy, na které sedl prach — a my místo abychom odstraňovali, kopírujeme vždy znovu i ty prachové závěje? Představení režiséra J. Vavřičky znamená do starých ochotnických inscenačních tradicí revoluční průlom. Pokusím se zde věrně reprodukovat úvodní slovo na plenárním zasedání, které k této inscenaci jménem pracovního kolektivu pronesl dr. Milan Obst.

Je to představení silné, podmaňující, podněcující. Základem úspěchu je autor a současně pojetí jeho hry, a to v době, kdy Jirásek je na našich scénách opomíjen a moderní inscenace klasiky je obecným problémem v celém našem divadelnictví. Hradecká inscenace v podstatě splňuje požadavek moderní, dnešní inscenace klasiky, protože má svůj záměr i styl, protože její prostředky zasahují dnešního diváka.

Myšlenka protirakouského odboje této hry se objevila znovu aktuální v r. 1939, proto po ní tenkrát sáhl Antonín Kurš. Dnes sice není doba podobné aktuality, ale přesto zde lze vysledovat spojitosti mezi Jiráskovým hrdinou, hájícím pravdu v nepříznivých podmínkách doby beznaděje, a dneškem, kdy je příkazem: nezaleknout se násilí! (Nemluvě už o tom, že problém hrdiny, který se vytratil z našeho soudobého dramatu, je vůbec aktuální.)

Dnešní spojitosti z inscenace vyznívají ostrým divadelním vyjádřením dvou světů, Roháčova a Sigmundova. Režisér toho dosáhl zčásti už úpravou textu, která nenarušuje jádro věci ani dějový průběh hry, ale dává zmizet jiráskovským retardacím, dále jevištním pojetím některých scén (např. závěru), odlišným od Jiráskových představ. Je to představení stylové, má netradiční spád (celé se odehraje za dvě hodiny!). Je to tempo moderních her bez hlubokého psychologizování a zatěžujících historických detailů. Představení nepoučuje o historických reáliích, ale přitom nenarušuje historický rámec a kouzlo hry. Byl podán pokus o práci s moderní scénou — volným prostorem, umožňujícím rozestavěním postav akcentovat jejich vztahy. V tomto prostoru pracuje režisér velmi výrazně zvláště v závěru hry, na řadě míst si s ním však ještě neuměl poradit. Režisér cítí význam sytého charakterizačního detailu pro moderní herectví — jakéhosi klíče postavy pro diváka, pracuje s motivem jevištního kontrapunktu (obřadné oblékání Sigmunda při Ptáčkově vyprávění o Sionu), který je prostředkem moderního myšlení.

Inscenace se opírá o dva neobyčejné herecké výkony, Roháče J. Paukerta a Sigmunda J. Podubeckého. Roháč je hrdinskou osobností s morální lidskou vahou, vnitřním klidem, soustředěností, jasnou adresností pohledu. Sigmund má větší bohatství výrazových prostředků, pozoruhodnou pohybovou a mimickou hereckou aktivitu. Vytváří otřesný symbol chamtivé zvůle. Problémem inscenace je nedůsledné vyjadřování vztahů obou světů k těmto jedincům, což vadí zvláště u Roháče, kterému pro vyjádření těsného spojení s lidem dává Jirásek málo příležitostí, a jichž zde není ani plně využito. Ale i spojení Sigmundovo s diplomatickou a církevní hierarchií dvora je vyjádřeno dobře jen místy, např. ve výborně komponovaném odchodu Sigmunda z jihlavského obrazu nebo při zobrazení Šlikova diplomatického umu, s nímž využívá císařových nálad a slabostí pro své záměry. Z ostatních postav zvláště Hynce Ptáček (R. Faltejsek) je pozoruhodnou studií renesančního

J. Podubecký jako Sigmund v hradeckém představení Jana Roháče. Foto Minc

kariéristy s patrnou snahou o postižení složitého vývoje postavy. — Potud Obst.

Inscenace má ovšem řadu nedostatků v některých postavách, je roztříštěná a neurčitá v prvních dvou obrazech, plně nevyužívá možností ukázat Roháčovo kolísání a jeho lidský vývoj, má nemastnou neslanou scénickou hudbu. Tyto nedostatky nejsou podstatné do té míry, aby oslabily zásadní význam inscenace pro další vývoj našeho ochotnického divadla. — Časopis se k této — a ovšem i ostatním hronovským inscenacím ještě v různých souvislostech vrátí.

PANÍ KALAFOVÁ

Nad Cachovým textem jsme si v Hronově znovu uvědomili veliký růst našich požadavků na dramatické dílo, růst, k němuž došlo v posledních letech. Hra, která byla ještě před několika lety pokládána obecně za vynikající práci, působí dnes na nás značně vykonstruovaně, v textu takového Filipa Šarocha až frázovitě. Přesto věřím, že tento soud nad buržoazií ústy jejího příslušníka (záměr stejný, jako u Gorkého Jegora Bulyčova) má své místo dodnes na ochotnických scénách, zvláště při značném nedostatku her z dějin našeho dělnického hnutí.

Spojené plzeňské soubory (jádrem byla známá Medika) nezklamaly úrovní velmi vyrovnaného hereckého kolektivu, více jsme však od nich očekávali v kritickém přístupu k textu, který by si vyžadoval podstatnější dramaturgické úpravy, a také v režijní práci. Š. Marovič zřejmě znamenitě pracuje s hercem,

Spojené soubory Plzeňska uvedly Paní Kalafovou. Lidka (S. Trčková), Marie (H. Fricková) a Růžena Kalafová (V. Filipcová)

ale dost nám zůstal dlužen v logičtějším rozčlenění a gradování inscenace, v postižení atmosféry revolučního Kladna za okny domu paní Kalafové, v temporytmickém rozčlenění i postižení humoru, který zcela scházel. Představení se dost vleklo — až se v diskusi ozvaly hlasy, že prý kolektiv nebyl pro svou hru dost zapálen. Hlasy po mém soudu nespravedlivé, protože něco jiného je být zapálen, něco jiného zapalovat, zapálenost není totožná se zápalností, byť je jejím předpokladem. Naopak si cením vyspělých ochotníků, že dali své nejlepší síly uskutečnění této inscenace, určené pro místní oslavy stranického výročí. Poradní sbor a jiní funkcionáři, kteří hru doporučili, přece snad vědí, proč právě u nich doma je dobré Paní Kalafovou hrát. Ovšem vytýkám jim, že nepomohli kolektivu hru častěji reprízovat.

A bylo by nespravedlivé nezaznamenat, že zvláště v postavách paní Kalafové (V. Filipcová), služebné Lidky (S. Trčková), Marie, Amálky a Tomáše Sosny (H. Fricková, N. Švarcová, A. Šťástka) byly podány výkony neobyčejně vyspělé, kultivované, vesměs charakterizované střídmostí a úsporností výrazových prostředků.

LIŠKA A HROZNY

Představení Gottwaldovských pokládám ze všech letošních hronovských inscenací za nejpropracovanější a herecky nejvyrovnanější (až na toho nešťastného Agnosta, který zůstal „neznámým", tj. nedešifrovaným i v Hronově). Režijní práce V. Balákové a uměleckého poradce E. Kubíčka nese rysy profesionálního umění. Mohli jsme na ní v kroužcích dobře de-

Kleia (Z. Stašová) a Ezop (M. Kadlec). Lišku a hrozny G. Fugueireda hrál soubor ZK Svit Gottwaldov. Snímky K. Minc

monstrovat např. spolupráci režiséra s výtvarníkem (S. Chudara), prostorové zvládnutí scény, temporytmickou propracovanost, gradaci představení. Ještě důležitější je, že jejich výklad značně složité Figueiredovy hry je velmi jasný a srozumitelný i pro nejprostší diváky, pro něž ostatně tento soubor většinou hraje.

Hra sama je nám sympatická především proto, že ji chápeme jako obraz revolučního vzmachu porobených národů, že její naprosto ne jednoznačnou myšlenkovou strukturu chápeme v souvislosti jejího vzniku (více o tom např. v článku P. Gryma v minulém ročníku Ochotnického divadla). Je známo, že její provedení dosáhlo úspěchu i na festivalu v Jindřichově Hradci. Po hronovském úspěchu měly by tedy být dány všechny předpoklady k jejímu masovému rozšíření po našich ochotnických scénách. Soudím, že nejsou. Je to hra neobyčejně těžká — nedejte se mýlit např. jednoznačnou průzračností gottwaldovského představení, ta je totiž výsledkem tvůrčí práce inscenátorů. Mám silné pochyby o tom, že by hra ve větším množství ochotnických inscenací vyzněla úspěchem tak jednoznačným. U Gottwaldova jde prostě o představení, které se po mém soudu vymyká z dosavadních možností ochotnického standardu.

Proto pár kritických slov na závěr. Inscenace Gottwaldovských má málo humoru. Souvisí to jednak s postavou Kadlecova Ezopa, až příliš zachmuřeně do sebe zahloubaného, více univerzálního typu mudrce než člověka z masa a krve, dále s postavou Stašové Kleii, které nemohu věřit, že by se vrátila k svému Xanthovi, když se Ezopovou lstí dověděla o chystaném Xanthově sňatku s otrokyní; prostě, tak trochu od počátku hraje konec, idealizuje postavu. Souvisí to ovšem i s Bystřinovým Xanthem, který v Hronově už nenašel potřebnou míru satirické nadsázky, jako v Krnově. — Je snad zřejmé, že tyto požadavky jsou diktovány s větší náročností, než u mnoha jiných hronovských představení. Inscenace si o to svou úrovní řekla.

HÁJNIKOVA ŽENA

Už po druhé zásluhou banskobystrických ochotníků na Hronově Hviezdoslav, po dramatu Herodes a Herodias problematická dramatizace J. Killerové a J. Pálky v režii profesionální divadelnice D. Bargárové, která však — řekněme si hned —

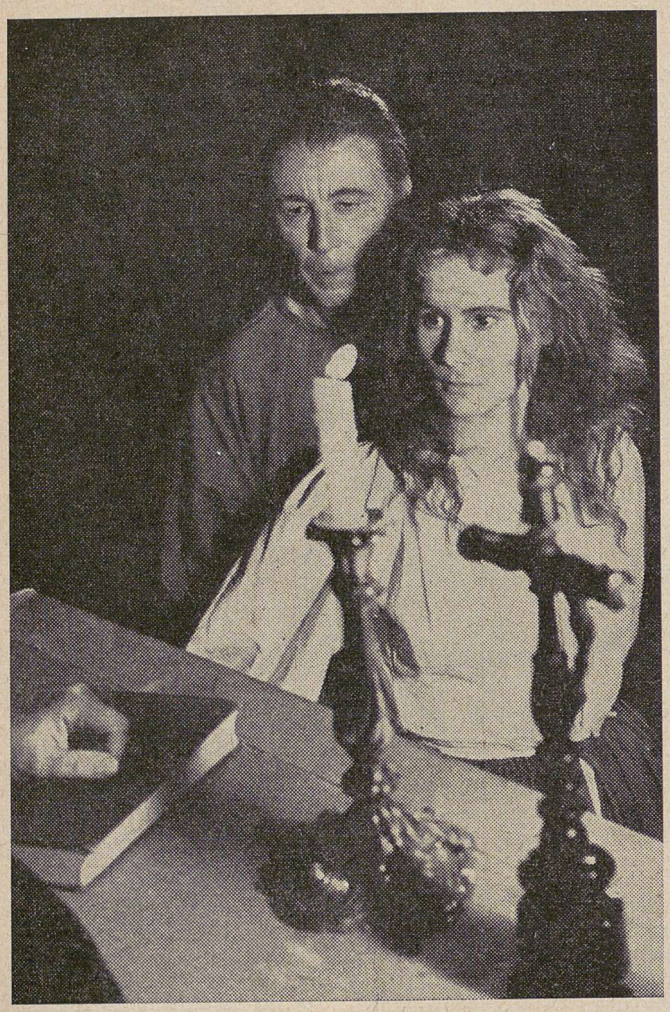

Michal (O. Zátureckÿ) a Hana (O. Barlová-Sluková) v Hájnikově ženě

nemá zdaleka tolik zkušeností, jako většina vyspělejších ochotnických režisérů.

Albert Pražák ve svých vzpomínkách na Hviezdoslava napsal, že velký slovenský básník byl za svého života proti pokusům o dramatizaci své slavné lyricko-epické poemy. Zřejmě proto, že si uvědomoval, jaký význam v ní mají lyrická intermezza, která každé konvenční dramatizaci musí padnout v plen, zřejmě i proto, že si tenkrát neuměl vůbec představit jevištní inscenaci poezie. U dramatizace Killerové a Pálky se setkáváme právě s pokusem o tradiční dramatizaci, která jde jen po ději, po příběhu poemy (ten ovšem u Hviezdoslava není tím hlavním, nejcennějším a krásným) — tedy s tím pokusem, před kterým už sám autor kdysi varoval. A v inscenaci známého souboru se jde v jistém slova smyslu zase opačně: herci přednášejí na jevišti verše (třeba říci, že velmi kultivovaně), ale nejednají, nevyhrávají vztahy, režisérka neuměla využít textu k vystupňování konfliktu v závěrečné scéně ani divadelně těžit z otřesného Hviezdoslavova vidění slovenské vesnice, která téměř uštve nešťastnou Hanu svou morálkou předsudků. Připočteme-li k tomu, že styl představení je značně nejednotný — stejně jako herecký kolektiv, v němž vedle velmi dobrých výkonů Hany a Michala (O. Barlová-Sluková, O. Zátureckÿ) najdeš i ukázky toho, jak se ochotnicky hrávalo divadlo před válkou (a není vidět snahu režie nějak tyto věci sjednotit), máme celkem hlavní rysy představení zachyceny.

A soud? Klíč problému má charakter kulturně politický. Tato dramatizace je teprve prvním krokem na cestě za jevištním ztvárněním milovaného klasika. Krokem, který by měl provokovat k druhému a třetímu, bližšímu modernímu chápání inscenace poezie. Soubor odvedl přes všechny nedostatky práci obdivuhodnou, znovu dokazující, že snad nemůže existovat úkol tak těžký, aby jej zanícený ochotnický kolektiv nesplnil.

PŘÍLIŠ ŠTĚDRÝ VEČER

O představení tišnovského kolektivu jsem už trochu psal v 7. č. letošního ročníku časopisu. Soubor se zřejmě velice snažil dotvořit postavu Otce, zamýšlel se nad problémem hry jako kritiky a hry jako oslavy našeho společenského zřízení, pracoval. V hronovském představení chyběl zvláště zdravý humor první části hry. Je to snad způsobeno právě hlubším zamyšlením nad hrou nebo kritikou, jíž se souboru dostalo v Krnově? Nemyslím. Spíše zde velkou roli sehrál ten moment, že většina hronovských návštěvníků hru detailně zná a rozesmát je nebylo tak lehké, jako diváky krnovské, kteří hru většinou neznali. Ostatně na tom nezáleží. Protože Blažka samozřejmě ochotníci budou ještě mnohde hrát, zapíšme spíše několik postřehů z rozboru tišnovské inscenace, takových, které mohou budoucím inscenátorům pomoci.

Máme-li využít naplno Blažkova humoru, musíme velmi bedlivě propracovat vzájemné vztahy postav, např. Otcovy k dětem a naopak. Otec je samozřejmě velice něžně miluje, ale v rodině má respekt, autoritu, Hanka se bojí přivést svého Tomáše a Karel Madlenku, protože právem očekávají bouři v rodině. Otec je člověk, který se umí pořádně namíchnout, spravedlivě rozhořčit, rozohnit, pořádně vynadat Tomášovi. Ovšem Tomáš mu k tomu musí dávat příležitost, musí více Nováka provokovat, aby ho vyhnal na ulici. Blažkův humor se oslabuje také nedotažením konfliktů. Hanka i Madlenka musí být aktivní složkou inscenace, bojovat o svého Tomáše a Karla — jinak se oslabí i hlavní konflikt Otce s Dvacetiletým. Postavy negativní potřebují jistou citlivou míru nadsázky.

O těchto problémech se nejvíce v Hronově diskutovalo, možná, že vůči souboru až příliš přísně. Avšak obecně byla oceněna postava Babičky (D. Kučerová), Karla (Z. Kuča) a Druhého otce (J. Sobotka). O poctivé a usilovné snaze kolektivu může pochybovat jen slepý a myslet si, že máme v ochotnickém divadle o třídu lepší inscenace Blažka, jen ochotník pramálo sebekritický.

V. Blažek: Příliš štědrý večer. Uvedlo Karasovo divadlo TJ Baník Tišnov

IRKUTSKÁ HISTORIE

Odpolední představení Hrušovských bylo podstatně lepší než večerní, v němž se projevila značná únava, zpomalilo tempo, zanikaly humorné pasáže a ztrácel se kontakt s divákem.

Režisér J. Kocman (v tradici hronovských hrajících režisérů nedobře, jednotvárně přednášející Chór) spolu s výtvarníkem O. Kubečkou a hudebníkem P. Motlochem vytvořili představení sympatické, niterné, prosté. Hru dobře upravili, nezatěžkali inscenaci sentimentem, i když zdravé komiky přinesli málo. Režisér má dobrý cit pro míru použitých prostředků a možnosti svých herců, neumí ještě architektonicky vybudovat představení jako celek. Hlavní trojice postav, zvláště Valja

Ostravský soubor hrál Irkutskou historii. Valja (D. Smetanová) a Sergej (J. Žebrák). Snímky K. Minc

D. Smetanové, vynikla patrně nad ostatní herecký kolektiv, který má dost nedostatků ve své technické výzbroji, zvláště v jevištní mluvě.

S radostí jsme přivedli tento, tišnovský a lounský soubor, které ještě nikdy v Hronově nevystupovaly, na prkna Jiráskova divadla, která přece nejsou vyhrazena desítce našich nejznámějších ochotnických kolektivů. Nováčkové vcelku nezklamali, získali hronovské zkušenosti, vrátili se domů — jak pevně věříme — s chutí učit se dál, dál dělat doma dobré a poctivé ochotnické divadlo. Právě celkový úspěch těchto tří nepříliš známých ochotnických souborů pokládám za velmi důležitý a těším se na jejich další vývoj. JIŘÍ BENEŠ

XXXI. JIRÁSKŮV HRONOV V ČÍSLECH

350 účinkujících
360 účastníků, hlášených k delšímu pobytu
50 posluchačů školení ÚRO
40 posluchačů dálkového školení ÚDLT
220 hotelových lůžek obsazeno v Hronově a Náchodě
410 lůžek v společných ubytovnách
250 lůžek dali k dispozici hronovští občané
652 míst je v hronovském divadle Al. Jiráska
19 hronovských představení
12 300 vstupenek vyprodáno

VYKRADLI JSME Z »HUNÁSU«

Také letos vycházel v Hronově denně tištěný zpravodaj. Měl dobrou úroveň zpravodajskou i kritickou, což nás potěšilo tím víc, že se letos na jeho redakci v míře nebývalé podíleli ochotničtí pracovníci, členové poradních sborů. Upřímně jim za jejich práci na „Hunásu" děkujeme. A proč na „Hunásu"? Inu, měli bychom říkat: za práci na časopisu U nás. Ale ono to jaksi jde moc špatně do pusy. V Hronově také každý říkal např. „Kup si Hunása..." — a ne „Kup si časopis U nás!" — A to „h" na začátku je vlastně taková historická relikvie z minulých ročníků, kdy grafická úprava obálky dost nešťastně spojila v čele čísla Hronov s U nás. Hlavičku už měl letos časopis novou, ale loňské „Hunás" jsme říkali dál — patrně více vyhovuje našim mluvidlům, zvláště předchází-li následnému „u" samohláska. Tak tedy z Hunásu, pečlivě kolportovaného hronovskými pionýry, jsme vám opsali pár drobniček.

■

Člen redakčního kolektivu Mirek Etzler hrál v Tvrdohlavé ženě Zlatohlava. Od sobotního rána jevil značnou pokleslost a odcházeje na představení, rozloučil se se svými redakčními druhy slovy: „Kluci, až se večer vrátím, tak mluvte o počasí."

■

Když jsme dnes soudružce Lichardové položili otázku, jak si konkrétně představuje spolupráci Osvětového ústavu s ÚDLT, odpověděla bez rozmýšlení: „Dnes som prišila Jirkovi Valentovi gombík. Som zvedavá, čo teraz on..."

■

„Divadlo není bábovka. To se nedá péct podle Sandtnerové, to se musí tvořit." (Milan Obst v jednom diskusním příspěvku)

■

Včera v sokolovni spadol luster na jeden tancujúci pár. Rozbil sa. (Luster!)

■

Milanu Obstovi se při jednom hodnocení stalo, že se mu rozsypaly papíry s poznámkami. I prohodil: „Teď na okamžik zmizím a opět se vynořím." Načež opravdu zmizel, protože přednášel na tribuně do mikrofonu a jakmile se sehnul, zmizela jeho urostlá postava za slavnostním červeným závěsem, jímž bylo celé řečniště zahaleno. Po chvilce se opravdu vynořil a zdvořile prohodil k plénu: „Děkuji vám, že jste neodešli."

■

Pondělní beseda ochotníků s profesionálními divadelníky byla velmi pestrá. Přinesla vzpomínky národního umělce Jaroslava Vojty, informaci o akcích Scénografické laboratoře od inž. M. Kouřila, zprávy o ochotnických studiích při profesionálních scénách v Olomouci (K. Marek) a v Brně (dr. Zd. Dopita). Dramaturg činohry Slovenského národního divadla A. Kret se zamýšlel nad možnostmi spolupráce ochotnických souborů se začínajícími autory, režisér DČA Fr. Štěpánek mluvil o nedostatečném výběru talentovaných lidí pro studium na vysokých uměleckých školách a dr. M. Obst o úkolech divadelní vědy. V závěru členka činohry pražského Národního divadla Blanka Waleská poukázala na nutnost uchovat si pro divadelní práci nadšený a stále mladistvý zápal.

■

Neplánovalo se... že hronovský tiskařský šotek zaúřaduje a posune počet odehraných her na dosavadních Hronovech na 2263, tedy nejméně o sto let kupředu. Zatím se spokojíme s 263 uvedenými hrami.

■

Byl jsem potěšen, že po více než 200 letech na úterní diskusi Emil Lehuta opět vzpomenul ohňostroj, který jsem ve svém spise roku 1734 propagoval. — Podepsán: Joseph Furtenbach, Ulm. — K čemuž pro srozumitelnost našim čtenářům, kteří se do Hronova nedostali, dlužno podotknout, že na diskusi o Třetí sestře se s oblibou diskutovalo o ohňostroji Kohoutových nápadů i o ohňostroji vůbec, takže skoro každý příspěvek začínal slovy: Mám (resp. nemám) rád ohňostroj. Jinak se tato diskuse vyznačovala tím, že vždycky jeden diskutér Třetí sestru (či snad Kohouta) pořezal (či snad podřezal), druhý obvazoval, hojil, ba dokonce

VYKRADLI JSME Z »HUNÁSU«

i o stromcích v lese se obrazně hovořilo v této souvislosti. Bylo to velice dojemné. ■

INZERÁT — *Příručku pro pyrotechniky se zvláštním zaměřením na ohňostroje koupím ihned. — Značka: Chci jít do diskuse v Hronově.*

■

O JEDNOHO VÍC NEBO MÍŇ... Při noční diskusi v pracovním kolektivu po představení Třetí sestry se soudružka Deylová tak zaposlouchala do diskusního příspěvku Emila Lehuty, že přestala vnímat, v jakém jazyku hovoří. A tak po jeho výroku, že... „matka troch sestier bola obyčajná *radová* žena" — se diskretně otázala: „Ona měla také nějakého radu?"

■

PTÁME SE VOJTĚCHA CACHA, *je-li pravda, že nemá rád svou hru Paní Kalafová. V Hronově se to totiž říkalo a vysvětlovalo tím, proč letos nepřijel mezi nás. Nepřijelo jich ostatně víc..., totiž těch našich autorů, kritiků, divadelníků, které bychom byli rádi uvítali.*

■

ZAHRANIČÍ V HRONOVĚ

ze Sovětského svazu:
Vasilij Michajlovič Kukaretin, náměstek ředitele Ústředního domu lidové tvořivosti N. K. Krupské, Moskva;

z Polské lidové republiky:
Antoni Włodarczyk, zástupce vedoucího odboru kultury Wojewodského národního výboru (KNV) v Lodži,
Wanda Sakulmowska, ved. odd. kult. osvět. práce Wojewodského národního výboru, Bydgoszcz;

z Rumunské lidové republiky:
Costache Antoniu, národní umělec, rektor divadelního institutu, poslanec Národního shromáždění RLR;
Falticeanu Dumitru, zástupce vedoucího odd. pro kulturu a školství, Konstanca;

z Maďarské lidové republiky:
Mezei Éva, náměstek vedoucího odboru pro programovou politiku,
Nepmüvelési Intézet, Budapest (Osvětový ústav — ÚDLT),
Horváth Árpád, divadelní režisér a župní odborný referent pro divadlo, Eger;

z NDR:
Jan Koplowitz, spisovatel, člen umělecké vědecké rady NDR, Berlín, s manželkou,
Gerhard Wolfram, hlavní dramaturg divadla M. Gorkého, Berlín,
Sabina Krug, herečka divadla M. Gorkého, Berlín;

z Bulharské lidové republiky:
Štefka Procházková, režisérka divadla Pracovní fronta, Sofia a hlavní redaktorka knižnice „Ochotnické divadlo" při ÚDLT Sofia,
Stefan Ivanov Stojanov, starší metodik pro ochotnické divadlo, Okresní nár. výbor v Kolarovgradě;

z NSR:
Albert Fuck, tajemník ochot. svazu Verband für Heimat und Volks-Bühnespiele, Bochum a president společnosti Studien- und Arbeitsgemeinschaft zu Förderung der deutschen Volks- und Laienkunst,
Rudolf Mirbt s chotí a
Ivo Braak, organizátoři mezinárodního ochotnického festivalu v Scheersbergu.

Ochotnické divadlo ve fotografii Karla Mince

Vedle výstavy Revoluční dělnické divadlo, o níž jsme již v časopisu podrobně informovali, byla v zahajovací den XXXI. Jiráskova Hronova dne 19. srpna otevřena zástupcem Ústředního poradního sboru J. Benešem v salónku Jiráskova divadla výstava snímků předního spolupracovníka naší redakce, K. Mince.

* * *

Deset let fotografuje Karel Minc ochotníky. Mnoho se změnilo za tu dobu v našem ochotnickém divadle. Tenkrát jsme bojovali proti braku, staromilským tendencím a apolitickému chápání ochotnické práce, za současnou a sovětskou hru a její proniknutí z Jiráskova Hronova do hnutí, za nástup mladých lidí do našich stárnoucích souborů... Dosáhli jsme jistých úspěchů. Dnes se nám zdá, že těch deset let představuje rozhodující fázi boje za ochotnické divadlo socialistického typu. Tento proces zachytil Karel Minc a uchoval jej v přesném názoru budoucnosti. Dokázal to často líp, než naše pera.

V téhle maličké místnosti jakoby se Mincovou zásluhou koncentrovalo deset let dějin našeho nového ochotnického divadla. Ano, svitavské představení Anny proletářky, šumperské Revizora, tatrovácké Fuente Ovejuny, třebíčské Loupežníka, vítkovické Selské lásky nebo plzeňská inscenace Borcherta — tato představení spolu ovšem se stovkami dalších spoluvytvářela náš ochotnický dnešek. Máme je tu pěkně vedle sebe, nezapomenutelnou Aničku Frankovou ze Svitav, Širín z brněnské Legendy o lásce, Mimi z třebíčského Loupežníka i toho Belínka, který si jako první získal dětská srdce.

A laskavé oči Zdeňka Nejedlého, znalce a láskyplného přítele ochotnických snah, zanícený, aktivitou planoucí a do budoucna zahleděný pohled našeho velkého učitele Františka Kubra. Stovky bezejmenných nadšenců i hrstky těch, kdo začínali s námi a dnes již pracují v profesionálních scénách, jako Jan Třiska, dnes nadějný člen činohry Národního divadla, na Mincově snímku ještě v studentské roli z Klicperovy Potopy světa.

Deset let Mincovy práce je procesem stálého zdokonalování, ustavičného toužení a spění za vyšším cílem, za lepší fotografií. Všimněte si, jak se zdokonaluje jeho rukopis od pouhého reportážního záznamu k snímku, jímž v jediném záběru sytě postihne smysl scény nebo celé hry (např. žižkovská inscenace Gorkého Na dně), k snímku, jímž postihne jedinečnost atmosféry inscenace (jilemnický Strýček Váňa).

Minc nepracuje v dobrých podmínkách. Pro divadelního fotografa jsou to často podmínky přímo nemožné. Okamžik, kdy se dozví na ochotnické scéně o speciální zkoušce pro fotografování za dobrých světelných podmínek, je jeho zatím nesplněným snem. A přece se snaží i v takových podmínkách dělat stále líp — i v tom se podobá ochotníkům. A to je jádro věci: má ochotnické srdce, má ochotníky rád, těší se jejich úspěchy, vzteká nad jejich nezdary, jezdí s naprostou samozřejmostí za námi, i když nemusí, protože fotografovat ochotnické divadlo mu není zaměstnáním, ale povoláním. Takový je první český speciální fotograf ochotnického divadla v naší historii.

My ochotníci máme rádi Mince. Při dnešní slavnostní příležitosti mu děkujeme za všechno, co udělal pro věc ochotnického divadla.

Karel Minc (klečící vpravo dole) při práci. Foto Stránský

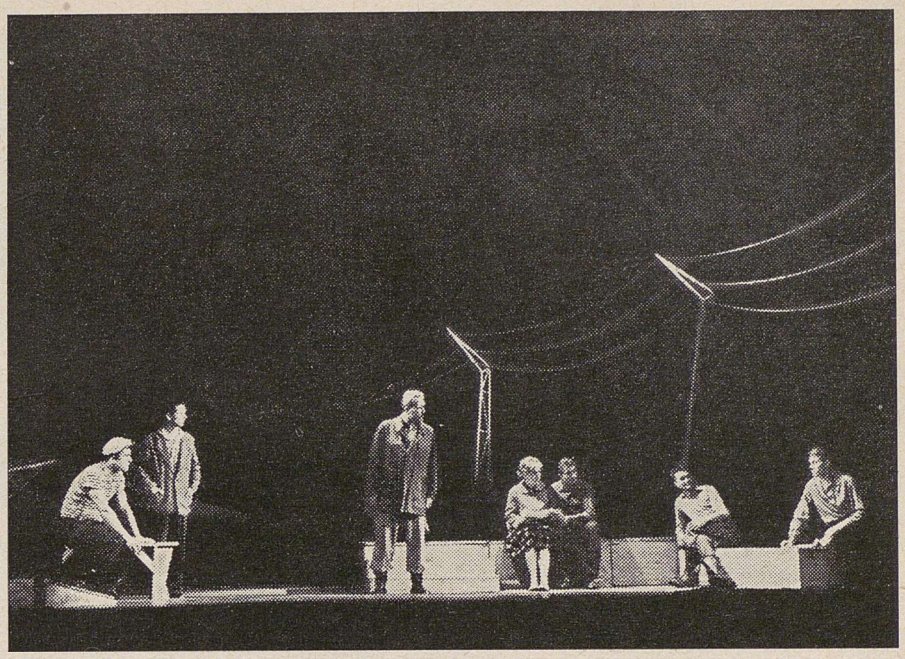

Arbuzov: Irkutská historie. Scéna O. Kubečka. Foto Minc

Úvodní referát z jednoho plenárního zasedání XXXI. Jiráskova Hronova

NA OKRAJ HRONOVSKÉ SCÉNOGRAFIE

ING. ARCH. MIROSLAV KOUŘIL

Současná doba, v níž se provádí obsáhlá prověrka efektivnosti veškeré společenské práce, poznamenala touto snahou o vyšší kvalitu výsledků a *zvýšenou náročnosti* i Jiráskův Hronov. Zněla tu obecně a jednoznačně v rozhovorech, rozborech i v umělecké práci snaha po zvýšení ideovosti, společenského účinu i uměleckého mistrovství divadelního umění. Není to úsilí ledajaké, uvážíme-li různé komplikace, které do postupů inscenace i realizace vnáší charakter ochotnického divadelnictví a mnohde i těžké podmínky prostorové a finanční. Ovšem, že lze i v chudobě tvořit velké a přesvědčivé umění.

Poprvé se na XXXI. Jiráskově Hronově věnoval soustavný a odborný zájem scénografii, zejména ve speciálním diskusním kroužku denně pracujícím, v němž se 25—30 účastníků zabývalo rozborem výtvarné stránky zhlédnutých představení. Denně jsme hodnotili způsob vytvoření prostoru a půdorysu, práci se světlem, kostýmy a hodnotu realizace; bylo to velmi poučné pro obě strany. Musím se tu vyznat, že i pro mně — jako vedoucího kroužku — byl ve výsledníci velký podnět k různým teoretickým pracím v nejbližší budoucnosti, stejně jako ověření rozsahu potřeb i hlavního směru uspokojení základních potřeb ochotnické scénografie. Bude z toho řada konkrétních spoluprací scénografické laboratoře s ochotnickými soubory, zejména na dokončení a praktickém ověření dekorační stavebnice a dalších vývojových pracích.

V této souvislosti nebylo možné probrat celou šířku scénografie jako látky speciální vědy o třech významných odvětvích (teorie, nauka o výrazových prostředcích, nauka o divadelním prostoru) spolu s výtvarným užitým uměním — scénickým výtvarnictvím. Je potřebné a prospěšné soustředit se na několik málo problémů a zde se pokusme vyhmátnout ty nejpalčivější. Vyřešíme-li je, přinese nám další vývoj nové a dovolí postoupiti k ostatním.

I.

Prvý problém: Jednota styku výtvarné složky, herecké a režijní práce s textem hry.

Je obecně uznáno, že divadelní umění je uměním kolektivním, které vzniká syntézou, tj. procesem skladby různých uměleckých složek v jednotné dílo jednoho stylu. Je uznáno, že tato syntéza se uskutečňuje na básnickém díle — dramatu textu hry, za hlavní účasti herecké, režijní a výtvarné umělecké činnosti. Jde tedy především o jednotu s textem hry, a to o jednotu *stylu,* bez níž nemůže nikdy dojít k syntéze divadelního díla.

Hlavním problémem velké části profesionálního i ochotnického divadelnictví je úsilí o toto stylové sjednocení složek, aby umělecký účin a společenský dopad představení přispívaly k realizaci výchovného poslání divadla v naší společnosti.

Jak to bylo uskutečněno v hronovských představeních?

Promluvme nejprve o nesporných příkladech: Irkutská historie, Liška a hrozny, Korene vo vetre. Myslím, že se tu i při rozdílných kvalitách textu projevila jednota nejúplněji (pochopitelně relativně ve srovnávání deseti hronovských představení, tedy nikoli obecně).

Hned prvé z těchto představení — Irkutská historie — velmi účinně oproště-

◄ Ilustrace M. Lepšího k hronovským „drobuičkám"

F. Fryda: Korene vo vetre. Scéna J. Prusenovský. Snímky K. Mince

Arbuzov: Irkutská historie. Scéna O. Kubečka

nou scénou s pódiem, s náznakem atmosféry krajiny s vedením vysokého napětí v pozadí a torzem zábradlí s šikmou vlevo, dávalo výtvarným řešením výbornou představu atmosféry prostředí děje. Herecká i režijní práce plynula bez obtíží ve střídavém rytmu výstupů vypravěče a scén hry, vyzdvihujíc světlem ideově důležité.

Zcela odlišně působila výtvarná složka Lišky a hroznů prostorovým náznakem prostředí antického domu filosofa Xanta na řeckém ostrově Samu. Opět tu byl zcela logický prostor navazující na text středním vstupem vzadu, který dal plné uplatnění hereckým nástupům, textu, gestu i mimice. Básnické dílo Figueireda našlo ve výtvarníkovi i režisérovi dobré scénické spolutvůrce.

Podobně i v třetím představení — Korene vo vetre — navázala scéna logickým prostorem na text a připravila hercům dobré pozadí pro jejich uměleckou práci.

Odbočme tu úvahou, která chválí uvedené inscenace pro potlačené ochotnické nemoci — scénického symbolismu.

Je známo, že někteří i přední výtvarníci scény rádi za všechny umělecké složky divadelního díla vyřknou základní ideje hry, a tak vzniká zbytečná mnohomluvnost na scéně, slyšená i viděná o jednom a témže. V hronovských představeních se to projevilo ve Tvrdohlavé ženě, kde stylizovaný peň lípy s několika větvemi a listy symbolizoval vlasteneckou ideu hry, jako by nebylo v Tylově textu dostatečně vše vyřčeno.

Její samoúčelnost bila do očí od prvé scény Zlatohlava. Ve scéně Třetí sestry to bylo samoúčelné schodiště — pavlač obepínající světnici tří sester tak vtíravě, že zmizel dojem podkroví, o němž je v textu řeč (jinak scéna byla velmi dobrým prostorem pro Kohoutovu hru — pás anekdot — songy navlečené na společné dějové niti). Symbolem měšťanství měly zřejmě být mohutné závěsy v Paní Kalafové, připomínající více interiér pro ruské klasiky než prostor pro hru v kladenském prostředí. Podobně to byla lafová mříž na portále se žárovkami v příliš štědrém večeru, připomínající spíše výzdobu vinárny než vánoční strom. Všechny tyto symboly vyzněly hluše a nepřesvědčivě, výtvarně samoúčelně bez vztahu k textu, který v hereckém projevu byl výmluvnější než výtvarná složka zbytečně upovídaná.

Jedno řešení je nutno pochválit. Viděli jsme Korene vo vetre, kde v černém prostoru visela elektrická lampa, vhodně dokreslující náznak starobylé světnice gazdovství. Lampa byla hercem v okamžicích, kdy se blíží postupující zakládání dolu a způsobuje destrukci stavení. Tento počin je nutné vyzdvihnout, protože svědčí o domýšlení textu, o zdárné práci režiséra a výtvarníka na rozvinutí textu.

Podobně nebyly dráty v Irkutské historii symbolem, ale náznakem prostředí, uprostřed něhož se rozvíjí dějiště lidských osudů.

V hronovských představeních bylo znát boj nového se starým klišé, v němž symbolika hrála důležitou roli a byla mnohdy východiskem z rozpaků jak vyřešit scénický prostor. Tvůrci se rozdělili na dvě strany a ta pokročilejší přinesla překvapivá řešení blížící se úrovni profesionální umělecké práci.

Obecně platí, že jednotící styl představení, vycházeje z textu, vychází ze stylu života, který je zobrazován. Proto nemohla uspět scéna Jana Roháče, která vyšla z dobré ideje, ale zakopla o řešení pódia, příliš složitého, vytvořeného jen pro závěr hry a v rozporu s ostatními akty. Nadto náznakové detaily byly v rozporu s dobou a kostýmy; je škoda, že se tato freska z kostýmovaných herecých postav podařila jen napolovic (i to však je při složitosti a náročnosti Jiráskovy hry veliký úspěch). Výtvarná složka má podepírat celkový účin, zejména herce, a to plastickým detailem, obrazem, světlem, v celkové linii snahy o realistické zpodobení života dramatickými prostředky. Proto tento rozpor tvořil přední scénický problém hronovských představení a jak jsme se shodli při důkladných rozborech, tvoří i problém ochotnictví obecně.

Úkoly kulturní revoluce a čestné výchovné poslání, které je ochotnictvu přisouzeno v dokumentech strany, nutí k zamyšlení o všem, co zavaluje ideovost divadelního díla přítěží, balastem samoúčelnosti, ruší stylovou jednotu, která je vždy zdrojem pocitu libosti a přitakání dílu, je-li jí dosaženo. Vzpomenuté velké poslání ochotnické divadelní práce vyžaduje, aby této jednoty stylu bylo dosahováno co nejčastěji. Je to tedy první stránka náročnosti, které je nutno dosahovat, i když nezavíráme oči před těžkostmi a obtížemi ochotnické práce. Nadšení a obětavost, tento odvěký zdroj pokroku v ochotnictví i jeho stálý obnovovatel, pomohou překlenout tyto nesnáze a nedostatky a dát i této první zásadě scénografie plné uplatnění.

(Pokračování)

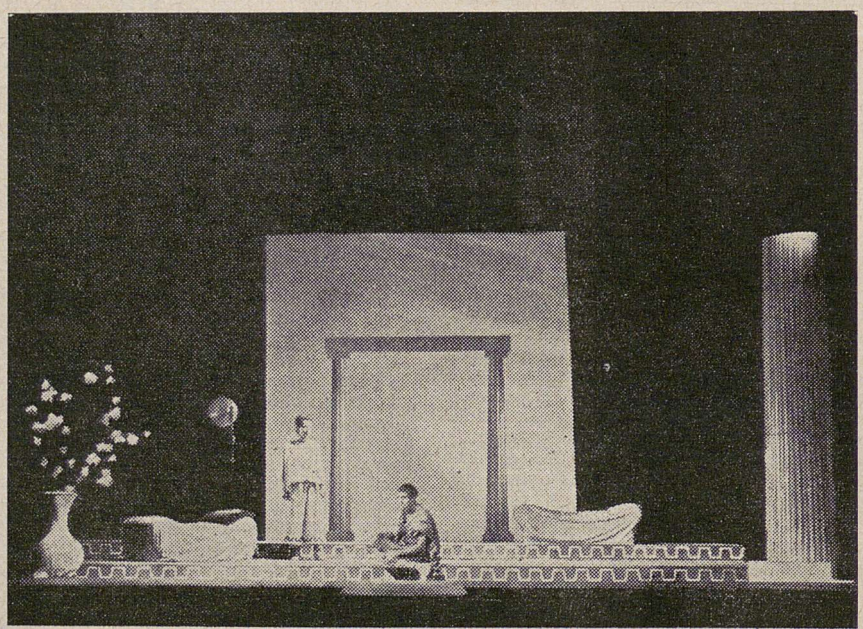

G. Figueiredo: Liška a hrozny. Scéna Sv. Chudara

Výtvarník malého jeviště

... SOUBOR ZE STRÁNČIC nezaváhal ani před tak obtížným úkolem, jako je nastudovat Figueiredovu hru filosofického charakteru „Liška a hrozny". Tady vzniklo představení nadprůměrné úrovně, opřené o výpravu F. Sládka, která harmonovala s dramatickou předlohou a průkazně pomáhala režisérovi i hercům ...

Rudé právo, 30. 7. 1961

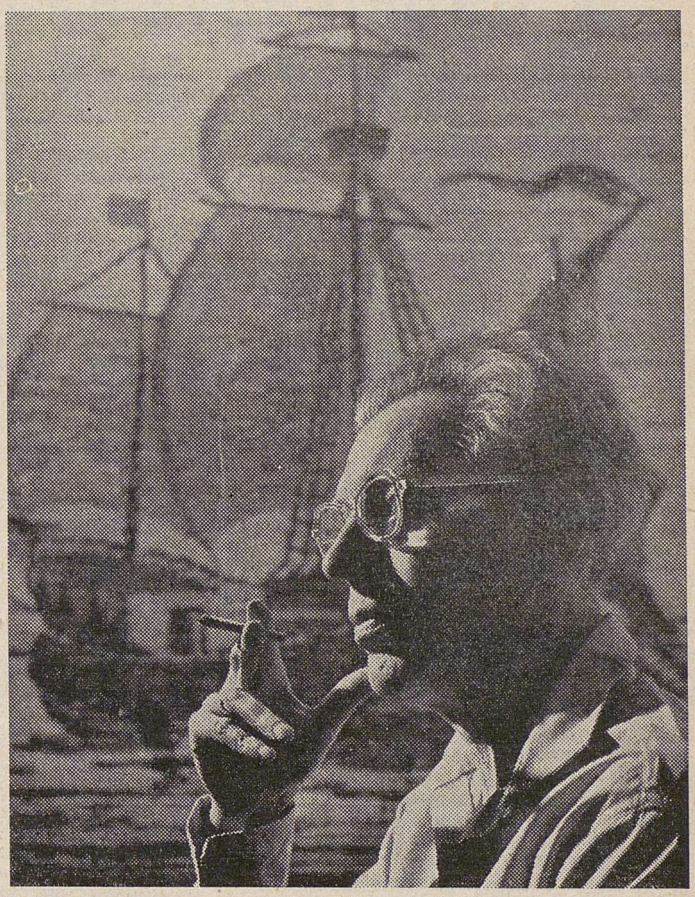

FRANTIŠEK SLÁDEK, dnes nestor mezi našimi ochotnickými výtvarníky (nar. 1901), je z těch, kterým se letos dostalo jedné z nejvyšších poct, kterou může ochotnický pracovník na tomto poli dosáhnout: čestné uznání ministerstva školství a kultury za návrh scény ke hře Liška a hrozny, uvedené souborem T. J. Dynamo Strámčice na celostátní přehlídce divadelních souborů v Jindřichově Hradci.

Tento úspěch není náhodný. Je výsledkem dlouholeté poctivé, obětavé a nezištné práce pro ochotnické soubory, výsledkem vrozeného výtvarného talentu, rozvíjeného v praxi na ochotnických divadelních jevištích již více než 40 let. Dlouhá řada divadelních her, ke kterým soudruh Sládek navrhoval i vytvářel scény, sama o sobě svědčí o bohatosti jeho invence i pestrosti žánrů, ve kterých je tento výtvarník schopen zpracovat dramatikem daná témata. Čapkova Matka, Radúz a Mahulena, Lucerna, Sen noci svatojanské, Otec, Půlnoční mše, Příliš štědrý večer, Dalskabáty, Meteor, Labyrint srdce — abychom si připomněli alespoň některé z jeho posledních prací.

Vychází z praxe výtvarníka, pracujícího na malých scénách, které nejsou fundovány bohatými zásobami kulis, světelného parku ani ostatních prostředků. Uveřejněné návrhy svědčí o tom, že s minimálními prostředky lze vytvořit na malém jevišti scénu, důsledně podepírající dramatický účin děje a maximálně pomáhající režisérovi i hercům.

Náznaková scéna ke Karvašově Meteoru (obr. 1.) vychází z jedné kulisy se sírově žlutě malovaným vzorem na černém podkladě a z latěk zhotoveného vysokého okna, jehož různým prosvětlováním jsou dány nálady denní doby děje a konečně i důležitý závěr hry. Černý horizont a dokonalé tvrdé nasvícení dává tak studenou přízemní místnost astronomické observatoře. Na této scéně dobře kontrastují bílé pláště herců (provedl soubor ČSPO Mnichovice).

Pro Karvašovu Půlnoční mši (obr. 2) volil autor scény namísto konvenčních stěn pokoje tři kulisy nepravidelných obdélníků. Šikmé stěny daly scéně rozbitý tvar, podtrhující atmosféru měšťáckého pokoje zrádcovské rodiny Kubišů. Levá, větší scéna z tylu tmavě oranžové barvy tvoří prosvětlováním rámec děje v kůlně. Prostřední stěna, kobaltově modrá s průhledem oknem dala možnost situovat diváka do roční doby, kdy je který obraz hrán, pravá stěna, fialová, nese velký kříž, symbol náboženské zanícenosti matky. (Provedl soubor TJ Dynamo Strámčice.)

Děj hry G. Figueireda Liška a hrozny (obr. 3) je umístěn v antickém řeckém starověku. V návrhu upustil výtvarník od běžných antických sloupů a zdůraznil lehátko a jeho intimitu podepřel citronově žlutým závěsem ozdobeným červeným starořeckým vzorem. Celek je v černém horizontu s průhledem do zahrad k moři (modře vysvícený horizont). Bílá silná šňůra nesoucí těžký závěs řeže šikmo podél černý horizont a funkčně umístěné šňůry přidržují otevřený výhled do exteriéru. Scéna je nanejvýš jednoduchá a silně účinná. Nejde v ní o vyzdvižení kladů antického umění, ale o zdůraznění negativní stránky a požitkářství otrokářského řádu.

Po několikerém vyznamenání v okresu dostalo se nyní Františku Sládkovi uznání nejvyššího. Jistě právem. Dokázal znovu, že pokrokové umění je stále mladé, že talentovaný progresívní umělec — jevištní výtvarník může a má být hybnou silou celé inscenace — i na ochotnickém jevišti.

V. VÁVRA

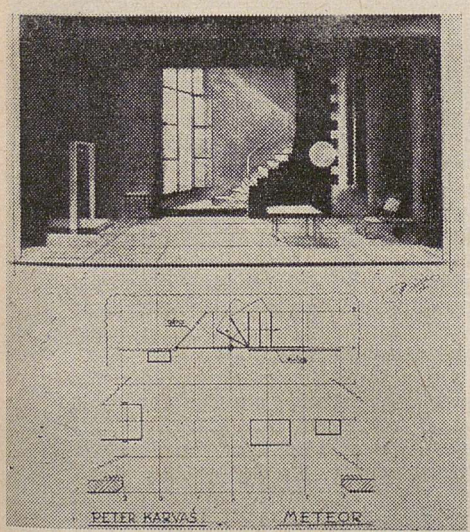

obr. 1

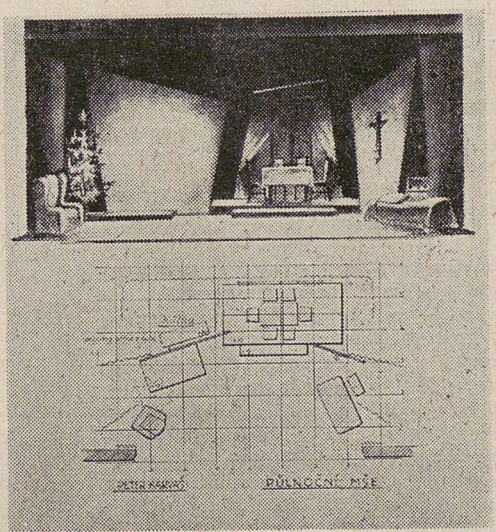

obr. 2

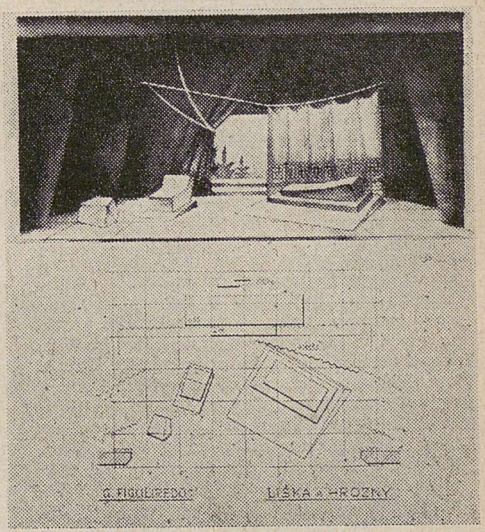

obr. 3

SCÉNOGRAFIE NA FESTIVALU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Psát poznámky ke scénografické práci — a to ještě k festivalu ochotnických souborů pracujících ve ztížených podmínkách na vesnici? Zdá se to neuvěřitelné, ale je to reálné. Vždyť o kolik m² hrací plochy mají tyto soubory pro svou práci navíc proti 6,5×3,5 m jeviště Mozartea, na němž jsme pracovali v Prvém D 34? Proto mi prominete, že nevěřím tolik na „ztížené podmínky", ale věřím na tvůrčí elán a krajní obětavost, což obojí v divadelní práci hory nesnází přenáší. Proto lze velmi důkladně a o lecčems zajímavém povědět z letošního festivalu v Jindřichově Hradci.

Pořadatelé si mohli dovolit zařadit hodnocení scénografie mezi kritéria festivalu a soubory nepřijely nepřipraveny. Po scénografickém školení v Martině a Kutné Hoře, na zvedající se vlně zájmu o výtvarnou stránku představení a její úroveň a dokonalost, přinesl festival a s ním spojené školení porotců též o scénografii řadu podnětů k práci na malém jevišti. Na některé si poukažme.

Začneme případem nejzdařilejší scény, dílem F. Sládka k představení *Liška a hrozny*, které uvedl soubor TJ Dynamo ze Stráneč. Především je soudruh Sládek dokladem úspěchu dlouholeté a cílevědomé scénografické práce na ochotnickém jevišti. Pracuje jen jako výtvarník několik desítek let a soustavně studuje scénografii; přirozeně má dobře fundovaný talent a skromnost i pili výtvarníka.

Scéna Xantova domu na řeckém ostrově Samu byla charakterizována velmi střídmě jen závěsem s antickým meandrem a rozevřeným výřezem černého horizontu, v němž je vidět modrá plocha jižního nebe i moře se zvětšeným stínem fíkovníku. K tomu bílé kubické tvary: lehátko, křeslo a krychle; vše dohromady scéna dokonale navozující atmosféru řeckého ostrova i dostatečně funkční pro potřeby hry.

Byly tu jistě i nedostatky, ale ty jsou detailního rázu a souvisí jednak s požadavkem hlubšího studia životního slohu předváděné doby, jednak s vytvářením možností technické a uměleckořemeslné práce na realizaci návrhu.

Scéna je hotova na jevišti a ve světlech. Mohli jsme se přesvědčit o vysoké úrovni kultury scénického osvětlování u představení Lišky. Především v péči o plastické vysvícení hereckých postav, aby výtvarné řešení i světlo podporovalo nejdůležitější složku divadelního umění, herce — nositele ideového obsahu básníkova díla.

Rovněž kostýmní řešení přispívalo celku, i když tu bylo nejvíce prohřešků proti stylu. Těžko tu rozhodnout, zda vinou režiséra a výtvarníka, či vinou půjčovny, na jejíž nízkou úroveň spolupráce bylo obecně nejvíce stížností. Měli by se sejít ochotníci s pracovníky půjčoven a domluvit se na společném úsilí k odstranění aspoň hrubých nedostatků kostýmních.

Nebylo však scénograficky jen jedno dobré představení. Hned třetí festivalové představení Drdových *Dalskabátů* v podání souboru OB Měšice u Tábora překvapilo vysokou úrovní výtvarné citlivosti. Scéna J. Šípa byla skloubena z chudých prostředků z několika stěn stojek, avšak vynalézavost prostorová a citlivá práce se světlem dala dobrý realistický výsledek. Zejména dekorace kovárny upoutala jednoduchostí a výtvarnou úrovní řešení. Viděl jsi doslova zalepené díry ve starých kulisách mácovské stavebnice světnice, ale současně i snahu skloubit vše v dobrý výtvarný celek; snaha tato neuspěla jen v dekoraci lesní chalupy Marjánky, a to především pro vyumělkované řešení prostoru s myšlenou přední stěnou chalupy, které vedlo k nepřirozenému aranžmá.

Volba a nedostatek kostýmů opět padaly na účet půjčovny, i když s nimi herci mohli citlivěji hrát.

Do třetice překvapení však přišlo hned v dalším představení. Soubor OB v Hejnicích uvedl Remarquovo *Poslední dějství* ve scéně W. Mende. Scéna velmi dobře prostorově vyřešená s dvojí úrovní podlahy vzadu zvýšené a s velmi vtipným seřazením detailů (okno, skříň, vodovod, vchod, atp.), aby dávaly nenásilné možnosti pravdivého aranžmá. Co však nejvíce je potřebí ocenit, to je citlivost k detailu scény, vypěstěná dlouhodobou scénografickou prací v ochotnickém divadle; skladba obrázků, zástěny, volba přehozu, gauče, výběr nábytku — to vše svědčilo o značné zkušenosti, i když tu jistě spolupůsobila rada a kritika umělců pražského Realistického divadla, kteří se souborem spolupracují k viditelnému prospěchu ochotnické práce.

Překvapení však bylo v práci se světly. Tu je nutno všem tvůrcům gratulovat k mistrovskému svícení na začátku hry, kdy atmosféra náletu je světelně a zvukově zvládnuta dokonale. Soubor tím jen dokázal, že lze pracovat i ve scénografii, jsou-li technici a výtvarníci specializováni a ochotni hráti roli „neviditelných".

Byla jistě i rozpačitá řešení a nepochopení jako v Čapkově hře *Matka* a v Karvašově *Půlnoční mši*. Ale i ta doložila, že neexistují „těžké podmínky". Je zapotřebí tvořivého úsilí i ve výtvarné složce, stejného jako je věnováno režii, herectví a dramaturgii. Víme, kolik práce to vyžadovalo, aby se v herectví a režii dosáhlo dnešní úrovně; kolik kursů a školení a hlavně co soustavné specializované umělecké práce, která šla trnitou cestou hledání. Nevyhneme se tomu ani ve scénografii; jde jen o to, kdy začít soustavně, když nám první zkušenosti dávají zprávu o velkých možnostech. Pravda, bude tu zapotřebí více než jen výtvarného cítění. Návrh scény na papíře není ještě sama scéna. Ta je hotova teprve v prostoru jeviště, ve světlech, a až do ní vstoupí herec jako poslední živý výtvarný článek řešení; pak teprve je možné posuzovat i vnímat — pak začíná dramatický život, jemuž je scéna prostředím i pozadím.

Letošní jindřichohradecký festival polovinou představení dokázal, že ochotnické divadelnictví, vědomo si svých budoucích kulturně politických úkolů v kulturní revoluci, usiluje o zvýšenou úroveň všech stránek představení, tedy i scénografické. Je to dobré znamení, které signalizuje další rozvoj ochotnické práce.

INŽ. ARCH. MIROSLAV KOUŘIL

Je možno sebelépe pochopit postavu a sebevíc prožívat všechny její vnitřní záchvěvy — jestliže se to neodrazí v přesné jevištní formě, je to vše nadarmo. Přesná jevištní forma vzniká výběrem těch prvků, které mohou být použity jen pro tuto a ne jinou roli a které jsou vyjádřením a zároveň i organickým doplňkem vnitřních stavů. Jedině tak vyroste plnokrevná, strhující jevištní postava, o níž lze říci, že jejím základem byla profesionální dokonalost.

JAN CÍSAŘ
v článku v Divadelních novinách č. 2

O MALÉ VESNIČCE S VELIKOU LÁSKOU K DIVADLU

UŽ SE STALO ZVYKEM většiny reportérů a dopisovatelů, že každou vesnici označí za maličkou. Za tak maličkou, že ji nenajdeš ani na nejpodrobnější mapě. Trochu se přestřeluje, že ano? Jako by nebylo středních a velkých obcí. Ale věřte nebo nevěřte, Kyje je vesnička maličká. Dostal ji do vínku jičínský okres při územní reorganizaci. Je tak maličká, že ji nenajdeš nejen na mapě, ale ani ve skutečnosti. Na jižním úpatí hory Tábor je rozhozeno jejích pár domků a dole v údolí nesměle vykukuje mezi lesy zbytek. Žije tu 98 lidí — počítaje v to kojence i stařenky. Budova školy připomíná spíše chaloupku, v její jediné třídě se na podzim už nebude vyučovat. Není potřebný počet žáků. Mohlo by se tedy říci: „Zapadákov." Mohlo, ale nebyla by to pravda ...

Je možné hrát divadlo, když v obci není větší místnost (o jevišti ani nemluvě)? Odpověď čekala za vsí. Mezi smrky a borovicemi byl palouk — už tam není. Každý udělal „pár" hodin a od roku 1952 přírodní divadlo láká diváky z celého okolí. Od té doby se vesele ochotničí přes všechny problémy a těžkosti kolem. Letos v květnu hráli Stroupežnického Naše furianty. Jen ve hře účinkuje přes třicet lidí a na patnáct pomáhalo kolem: pokladna, rozhlas, parkoviště, atd. Protože jsou někteří herci celý týden za prací mimo domov, zkoušelo se vždy jen v sobotu večer a v neděli dopoledne! Čtyři měsíce ...

Všude o úspěších (i neúspěších) rozhodují lidé jako celek. Ale vždy musí být někdo obětavý a nadšený, který přemýšlí, vymýšlí, organizuje. V Kyjích je to 52letý Josef Šulc, člen strany, dělník, pracující 34 roků v jičínském Agrostroji. To on přišel na nápad vybudovat přírodní divadlo a odpracoval nejvíce hodin, to on režíruje divadla, maluje kulisy, stará se o všechno. je hlavou i rukama všeho dění. A nezůstává jen u divadla: jeho zásluhou se promítá každé pondělí celovečerní film (promítačku si sami v Kyjích opatřili), za práci si promítač nevezme nikdy ani haléř. Kdo se stará o výbornou přednáškovou činnost? O příkladný rozhlasový kroužek? Kdo má zásluhu o zakoupení televizoru pro osvětovou besedu? (K jeho obrazovce putuje pomalu celá obec, protože kromě tohoto je ve vesnici už jen jeden.) Kdo má do včerejška napsanou obecní kroniku? Kdo začíná dávat dohromady fotografickou kroniku, která ukáže propastný rozdíl mezi životem dnešním a minulým? Soudruh Šulc ...

Ale nejraději ze všeho má divadlo. Proto si s takovou chutí a úspěchem zahrál ve Furiantech dědečka Dubských. Proto sklidil za výkon několikrát na otevřené scéně potlesk. A věru si jej zasloužil. Zaslouží si jej ostatně celá ta malá vesnička za velkou lásku k ochotnickému divadlu.

Jiří Štál

NA BESEDĚ SE SOVĚTSKÝM DRAMATIKEM

A. D. Salynskij v Karlových Varech. Foto M. Linhart

Divadelní soubor ZK Karlovarský porcelán ve Staré Roli si vybral k oslavám 40. výročí založení KSČ divadelní hru A. D. Salynského: Krutá maska. Zájem souboru o sovětskou hru po loňském nastudování Arbuzovova Domu na předměstí tedy ještě stoupl. S nastudováním Kruté masky je spjato několik zážitků pro soubor a jeho další práci jistě nezapomenutelných. První z nich je setkání s autorem hry.

Když jsme se dozvěděli náhodně o tom, že A. D. Salynskij je na léčení v Karlových Varech, upozornili jsme na to soubor a jeho členové ihned projevili zájem o setkání s autorem, jehož hru právě začali studovat. Afanasij Dmitrijevič byl mile překvapen, že jeho hru studují ochotníci ve Staré Roli, dohodli jsme se na datu a hodině setkání a Staroroltí přijeli. Pocity, které předcházejí setkání s autorem, jsou vždycky vzrušující a nebylo tomu ani v tomto případě jinak. Ale pocity ostychu nápadně rychle pominuly. Afanasij Dmitrijevič hovořil neobyčejně zajímavě a poutavě o příhodě, která v něm vzbudila myšlenku napsat Krutou masku. Je to hra o ženě, která jako tisíce jiných bezejmenných vykonala tolik hrdinství v boji proti fašistickému vetřelci. K svému vyprávění přidal řadu zkušeností a poznatků z inscenací této hry na scénách Sovětského svazu, vždyť ji hraje 180 sovětských divadel a Divadlo Sovětské armády ji má na repertoáru již dva roky. Dlouze vyprávěl o vzájemných vztazích postav hry i o písních ve hře a tu hlavní — o bubeníkovi — sám pěkně zazpíval. A konečně pak vyprávěli členové souboru o sobě, o své práci a o vztahu k ochotnickému divadlu, což soudruha Salynského neobyčejně zajímalo.

Další neobyčejné zážitky si ochotníci odnášejí přímo ze studia hry, jehož se ujal umělecký ředitel Divadla V. Nezvala v K. Varech, laureát státní ceny Jiří Dalík a učinil z něho dobrou školu pro herce ve hře obsazené, ale i pro ostatní, kteří v komedii nehráli, a pro režiséry souboru. Zprvu dvakrát, později třikrát i vícekrát týdně dojížděl do Staré Role, aby počínaje čtenými přes aranžovací až po hlavní zkoušky názorně instruoval soubor. Výsledkem této práce bylo představení výborné úrovně. Spolupráce profesionálního umělce s ochotníky v nejužším styku přinesla řadu nových, zajímavých poznatků pro budoucí práci.

A. Kasal

Při besedě staroroltských ochotníků se sovětským dramatikem A. D. Salynským. Foto Linhart

Z představení Kruté masky. Zprava Tuzikovová (M. Oehmová) a Nila (S. Rýdlová). Foto J. Vacek

O ÚSTECKÉ MARCELCE VYSOKOMÝTSKÉM KORÁBU POUŠTĚ A SITUACI V OKRESE ÚSTÍ n. ORL.

Ochotnická sezóna skončila, byla zhodnocena a začínají přípravy na novou. Vlastně už začaly právě hodnocením sezóny minulé. V okrese Ústí n. Orl. mohl být okresní poradní sbor pro divadlo se svou prací celkem spokojen a mohly být spokojeny i všechny instruktorské sbory, pokud ovšem pracovaly. Od nové územní organizace se udělal velký kus práce, jenomže... jenomže spokojenost je prvním krokem k neúspěchu a toho jsou si všichni milovníci ochotnického divadla v ústeckém okrese vědomi.

126 ochotnických souborů, z toho přes devadesát souborů dospělých, to je jistě číslo, s jakým se každý okres pochlubit nemůže. Ovšem, čím více je souborů, tím je zapotřebí větší péče o ně, většího počtu zkušených divadelníků, neboť chceme, aby stoupala také kvalita souborů, aby naši ochotníci uměli své diváky vychovávat. K tomu, aby mohli tento úkol plnit, k tomu je zapotřebí především hrát. A tady rozhodně příležitosti nebylo využito, neboť bylo nacvičeno přes devadesát her, s nimž byly sehrány necelé dvě stovky představení. Pro začátek by to bylo jistě slušné číslo, ovšem většina souborů nebyla založena v minulé sezóně, ale dávno před ní, některé dokonce před padesáti i sto lety. Zvýšit proto počet představení o celou stovku je jistě v možnostech našich ochotníků.

Zatím však okresní poradní sbor, i když je složený z vynikajících a především velmi obětavých divadelníků, jako jsou soudruzi Frýz, Tesař, Měsíček, Novák a další, nedokázal tento počet souborů zvládnout. K tomu je nutně zapotřebí vybudovat kvalitní instruktorské sbory při každém osvětovém domě. Tyto sbory tu byly (osvětové domy jsou v bývalých okresních městech), ale loňského roku se kamsi ztratily a nepodařilo se je nalézt. O něco lepší to bylo s metodiky osvětových domů, protože ti se (třeba někde pozdě) přece jenom nalezli.

Další obtíží byla doprava do souborů, protože auta ONV jsou pro kulturní pracovníky dostupná asi jako pro mého pradědečka let na Venuši. Bylo nutno opatřit auta pro osvětové domy, což se po-

dařilo, dokonce poměrně levně. Cena těchto vozů se pohybuje mezi pěti sty až třemi tisíci korun, řidičem musí být zkušený automechanik a když jede kultura po okrese, domnívají se lidé, že jde o propagační jízdu technického musea, ale pevně věříme, že jak ústecká „Marcelka", tak vysokomýtský „Koráb pouště" dopraví v příští sezóně zkušené divadelníky do všech souborů. A to je cílem okresního poradního sboru i instruktorských sborů. Osobní návštěvou a pomocí zaktivizovat všechny soubory na okrese, ve všech provést dramaturgické besedy, pomáhat začínajícím souborům a pečlivě sledovat nadprůměrné inscenace.

Přes všechny potíže podařilo se uspořádat přehlídku vesnických souborů v Dolní a Horní Sloupnici a přehlídku městských souborů v Zamberku. Obě přehlídky byly zdařilé jak po stránce organizační tak i umělecké. Z vesnických souborů byl nejlepší soubor OB z Klášterce n. Orl. s Pfeifferovými Dvěma lékaři, z městských si odnesl palmu vítězství soubor JZD Žamberk s Blažkovým Příliš štědrým večerem.

Zajímavé je, že nejlepší role vytvořili mladí herci, u jednoho souboru mladí své učitele dokonce téměř zastínili. Máme tedy o ochotnický dorost postaráno. Krásným způsobem nás o tom přesvědčil pionýrský soubor z Vysokého Mýta, který přivezl na náš okres vítězství až ze Šrámkova Písku. A přece nemůžeme být spokojeni. Dětských souborů je příliš málo, nemluvě už vůbec o mládežnických. Přitom je zajímavé, že více dětských souborů máme při málotřídních školách než na devítiletkách. Dotvrzuje se tím sice heslo, že učitel na málotřídní škole musí umět všechno, ale spokojeni s tímto stavem být rozhodně nemůžeme. Cílem bude, aby dětský soubor byl při každé devítiletce v okrese. Nic nemožného to není, ale bude hodně záležet na našich učitelích, zda povedou estetickou výchovu dětí i tímto směrem.

Také výběr her se v souborech velmi zlepšil, nevyskytují se již brakové hry ani hry, které by neměly dnešku co říci. (Jen nebýt těch nešťastných profesionálů s jejich kasa-podniky.) Soubory se vrhly s plnou vervou na naše současné dobré hry, kterých pomalu, ale jistě přibývá a trochu přitom zapomněly na klasiku. Má to své výhody, protože případný neúspěch se u současné hry dá svést na hru samu, což u klasiky možné není. Tím milejším překvapením bylo pěkné provedení Strakonického dudáka v Králíkách, Ženského boje v Lanškrouně a zvláště pak Radúze a Mahuleny v Petrovicích, vesničce s šedesáti chalupami a téměř stejným počtem herců v nich.

Celkem je možno říci, že ochotnická sezóna v okrese Ústí n. Orl. byla úspěšná. Zasloužili se o to všichni členové poradních a instruktorských sborů, osvětové domy a především pak ochotníci sami. Ale na prahu nové sezóny je nutno předem se vyvarovat loňských chyb, kvalitní školení Třída herecké práce rozšířit na větší počet souborů, provést ve všech souborech dramaturgické besedy, prostě udělat všechno pro to, aby příští sezóna byla ještě úspěšnější. Předpoklady pro to v tomto okrese rozhodně jsou.

JOSEF PŘIBYL,
okresní inspektor kult.

Ochotnické divadlo si stanovilo na letošním Jiráskově Hronově nová, vysoká kritéria. Dlouho bude trvat, než se průměr ochotnických představení dostane na jejich úroveň. Ale musíme ji pokládat za cíl každého ochotnického souboru a udělat všechno pro to, aby tohoto cíle bylo dosaženo.

OTAKAR BLANDA
v článku v Divadelních novinách č. 2

TAJEMSTVÍ PANOPTIKA

Naší příloze úvodem

Každé tajemství má už v podtextu příchuť romantiky, která vyprchá, sotvaže člověk přijde věci na kloub. Když jsme se za ním vypravovali prvně — před několika lety — tušené možnosti nás vzrušovaly: Mít v každém místě pořad jiný, dotvářený pružně podle podmínek! Překvapovat diváka tím, co všechno víme o něm, jeho obci, družstvu, závodu! Útočit satirou a zase bavit vtipem, z kterého šlehne postřeh, myšlenka. Získávat diváka k nápravě nedostatků! A slyšet pak i vidět, jak se to, co jsme brali na mušku, jednou rychle, po druhé „pomalu, ale jistě" — mění a odstraňuje... Jak na to?

Z materiálů, které se časem shromáždily v souborovém archivu, sestavil jsem na přání redakce malý sborník. Liší se od většiny jiných tím, že vznikl přímo z praxe estrádního souboru. Utkávali jsme se s nejběžnějšími potížemi a bolestmi, s nimiž se i vy denně v terénu potýkáte, může snad tedy být prospěšný i vaší souborové praxi. Některé texty budete moci přejmout tak, jak jsou napsány. Jiné si vyžádají obměny podle potřeby místa a chvíle. U dalších užijete patrně jen nápadu, formy — a naplníte je svým obsahem. A konečně zůstanou scénky a písničky, u nichž si prostě jenom porovnáte, jak se dařilo s námětem vypořádat nám — a jak to řešíváte vy.

Dát pohotově dohromady krátký satirický pořad, to bychom se měli naučit v každém souboru, ať kabaretním nebo divadelním. Je to neobyčejně účinný protějšek agitace názorné. V tom je veliká přednost malých forem, které je škoda nevyužít: Když Spojené státy zahájily intervenci na Kubě, když do vesmíru poprvé vzlétl člověk, ještě týž večer jsme mohli reagovat scénkou a písničkou. A stejně snadná a nutná je aktualizace místní. A navíc — ani zdařilé profesionální texty nemívají mezi diváky tak živou odezvu jako vtipná narážka na ten či onen místní šlendrián. Panoptikální okénka bývají obvykle významným článkem v gradaci celovečerního programu.

Jak je píšeme a sestavujeme. Do obcí, v nichž vystupujeme, zajíždíme nejméně o deset dní dříve, abychom se seznámili s poměry. Průzkum vedou nejvyspělejší členové souboru v úzké součinnosti s místními funkcionáři. Všímají si otázek hospodářských, výrobních, na pomoc družstvu nebo závodu. Zajímá je vzhled obce (plnění akce Z), služby obyvatelstvu, život kulturní a společenský i to, jak se baví a pracuje místní mládež. Důkladně prověřený materiál dostane do rukou náš kroužek začínajících autorů. Je to skupinka pohotovějších stylistů z řad studentů, kterou jsme si utvořili teprve v letošním roce, ale která se nám velmi osvědčuje. (Její základ tvoří chlapci a děvčata, kteří se nejlépe umístili v celoškolské soutěži o nejvtipnější humorku.) Člen vedení, pověřený napsáním libreta, sestaví scénář z nejzdařilejších textů. Náměty, které mladí autoři úspěšně nezpracovali, ztvárňuje sám, často s užitím některých forem už dříve osvědčených. Snažíme se i po stránce autorské pracovat kolektivně. Rámec okénka je v podstatě stabilní, měníme jej teprve s novým programem.

Rozmnožené texty dostává režisér, kterému v jejich nastudování pomáhají jako asistenti někteří nadanější herci. Zatím co vlastní program jsme obsazovali členy zkušenějšími, hrají v panoptikálních okénkách právě ti nejmladší — „benjamínci" — ze souborového „studia". Seznamují se tak s jevištěm, sbližují se souborem — a zároveň ulehčují starším spolužákům, aby nebyli častými zkouškami příliš zatěžováni.

Svou formou má být panoptikum hodně pestré. Střídáme scénky, kratičké hrané anekdoty s písničkami zpívanými sólově, v duetu i kvartetu, v poslední době rádi zařazujeme i satirickou pantomimu. Ohlas mají scénické hádanky, ironické pohádky, kratší vyprávění nebo monolog, panoptikální poradna i působivá „módní přehlídka", která umožňuje reagovat snadno, účinně a vtipně.

Možná, že prosté texty, z nichž celá řada je psána studenty ve stáří čtrnácti až osmnácti let, pobídnou i vás k tomu, abyste si řekli: Tohle přece dokážeme také. A o to vlastně jde. Chtěli bychom se proto zmínit o některých známých zásadách, k nimž nás dovedla teprve praxe. Panoptikální scénka musí mít údernost a švih. Proto je třeba v textu potlačit jakoukoli rozvláčnost. Jen žádné zbytečné úvodní pozdravy, okolky, řeči kolem. Naším úkolem je, abychom co nejkratší cestou uvedli diváka do situace. (Tomu musí ovšem pomáhat i inscenace.) Hodně jsme se učili na karikatuře a na satirických obrázcích. Jediný pohled na kreslenou grotesku dokáže povědět, oč běží. Své první scénky jsme pojímali jako jakési komické výjevy ze života. Ale v současné době se nám zdá, že daleko účinnější je jevištní hyperbola, komicky zveličující nadsázka. Je dobré, není-li vtip scénky uložen pouze v slovech. Atraktivní podívaná v úvodní expozici dovede více upoutat a lépe připravit pointu. Jedna scénka začíná např. pochodem pašeráků. V jiné stojí muž na hlavě a pozoruje, jak se vysvětluje v pointě, místní „obrácený svět".

Nejvíce se zamýšlíme nad formulací pointy, poslední věty, v níž je utajen vlastní vtip. Musí vyplývat z toho, co bylo řečeno předem, a přece musí překvapovat. Musí být vyjádřena jadrně a přitom co nejstručněji, se svižným vnitřním rytmem. Vracíváme se k pointě třeba několikrát, a ne vždy se nám jak se patří vydaří.

Úsilí o švih a komičnost scénky umocňuje práce režiséra. Rychlé příchody i odchody s pestrým pohybovým půdorysem, pečlivě promyšlené gesto, groteskně stylizované v nadsázce, i odpovídající prostředky jazykové, to jsou základní složky účinu. Jenom ne jednotvárnost, rozvleklost, realistické prožívání. Styl malé scénky je zcela odlišný od projevu, jaký je funkční ve hře.

Satira je zbraň velmi účinná. Musí být ale plně domyšlená. Měřítkem úspěchu by neměl být jen smích, zvláště tam, kde slovo zatíná do živého. Vždycky musíme jasně vědět, kdo a proč nám tleská. Je bohužel pořád ještě dost souborů, které jdou za líbivou politikou a zůstávají v kruhu „komunální satiry". Z našeho vystoupení musí být patrné, že straníme pokroku, že bojujeme o nového člověka, o socialismus.

A ještě jedna důležitá věc. Aby šlo v jedné řadě s živým slovem kritiky i naše vlastní jednání. Základem přesvědčivosti je opravdovost, s níž se herec staví za to, zač se bije ze scény. Usvědčí-li nás divák, že se sami podobáme těm, které jsme kritizovali, hroutí se celý ideový záměr. V tom je ovšem zároveň i pobídka k ustavičné práci nejen na programech, ale i na sobě samých a na svém kolektivu.

JAROMÍR HORÁČEK, *vedoucí estrádního souboru ČSM střední všeobecně vzdělávací školy v Turnově*

ZÁVĚREČNÁ

Text a melodie J. Horáček

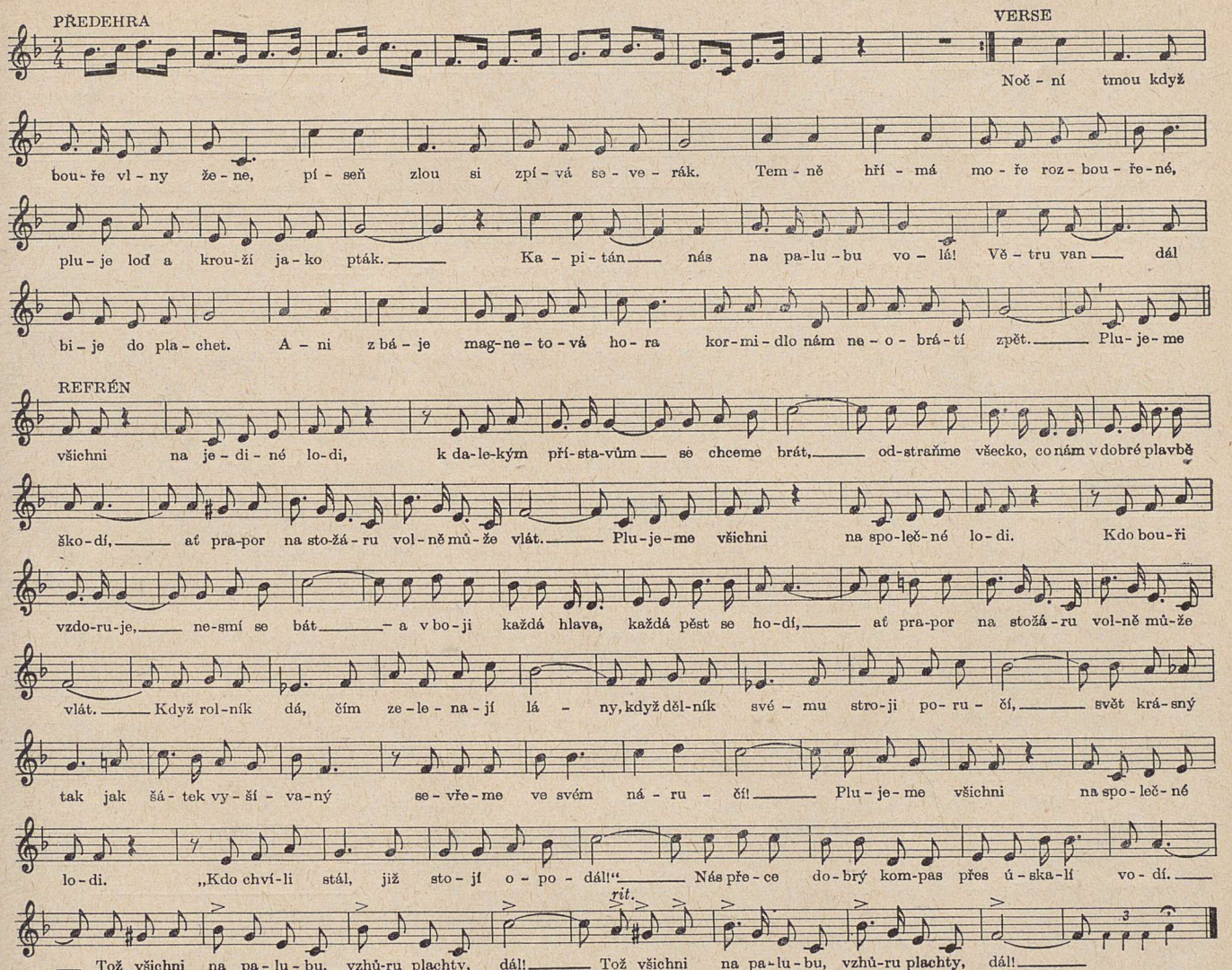

SLIBY — CHYBY

Text a melodie J. Horáček

DOVĚTEK

PÍSNIČKA O ROBOTECH

Text a melodie J. Horáček

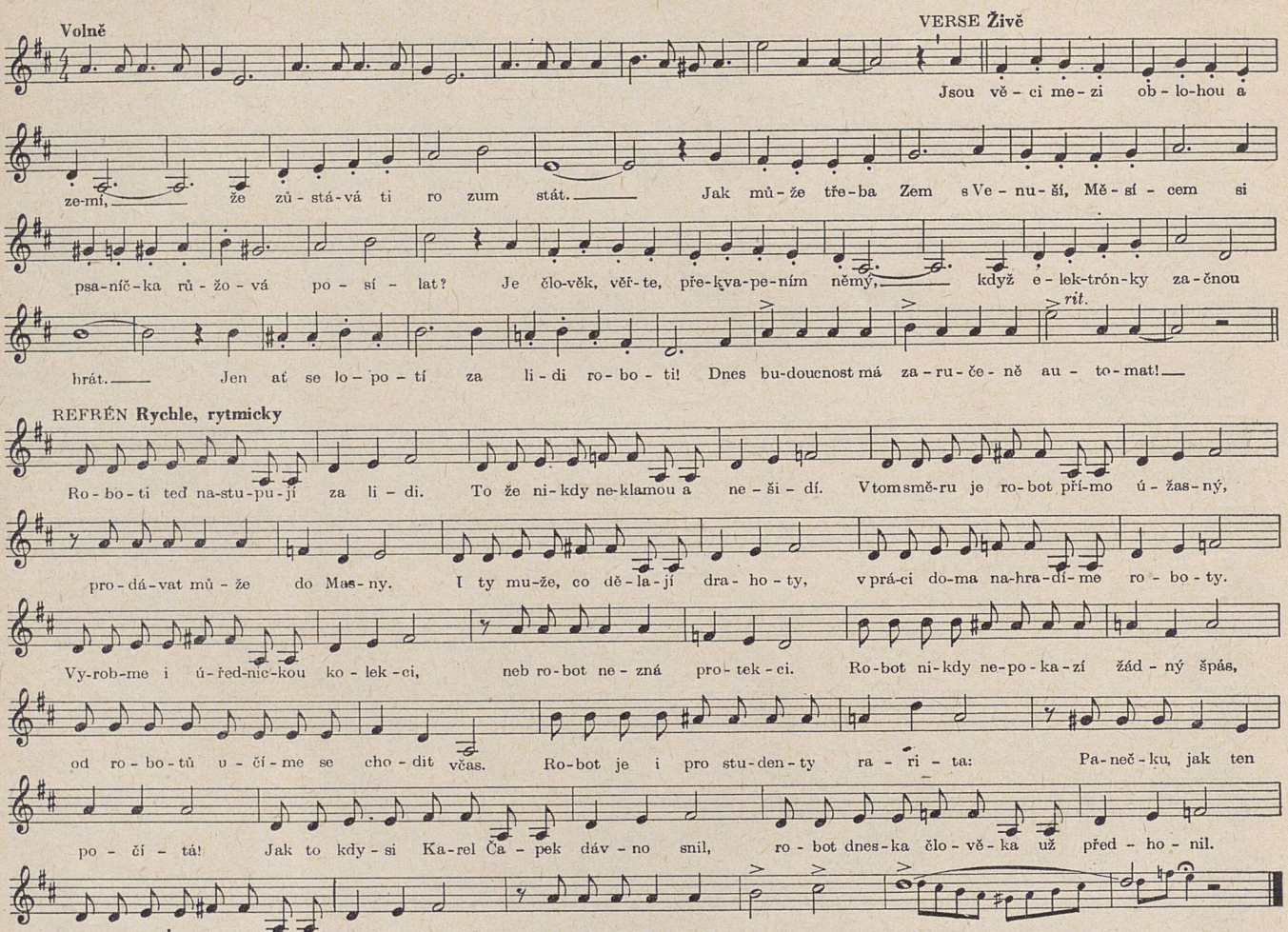

VODNOVSKÁ UTOPIE

Text a melodie J. Horáček

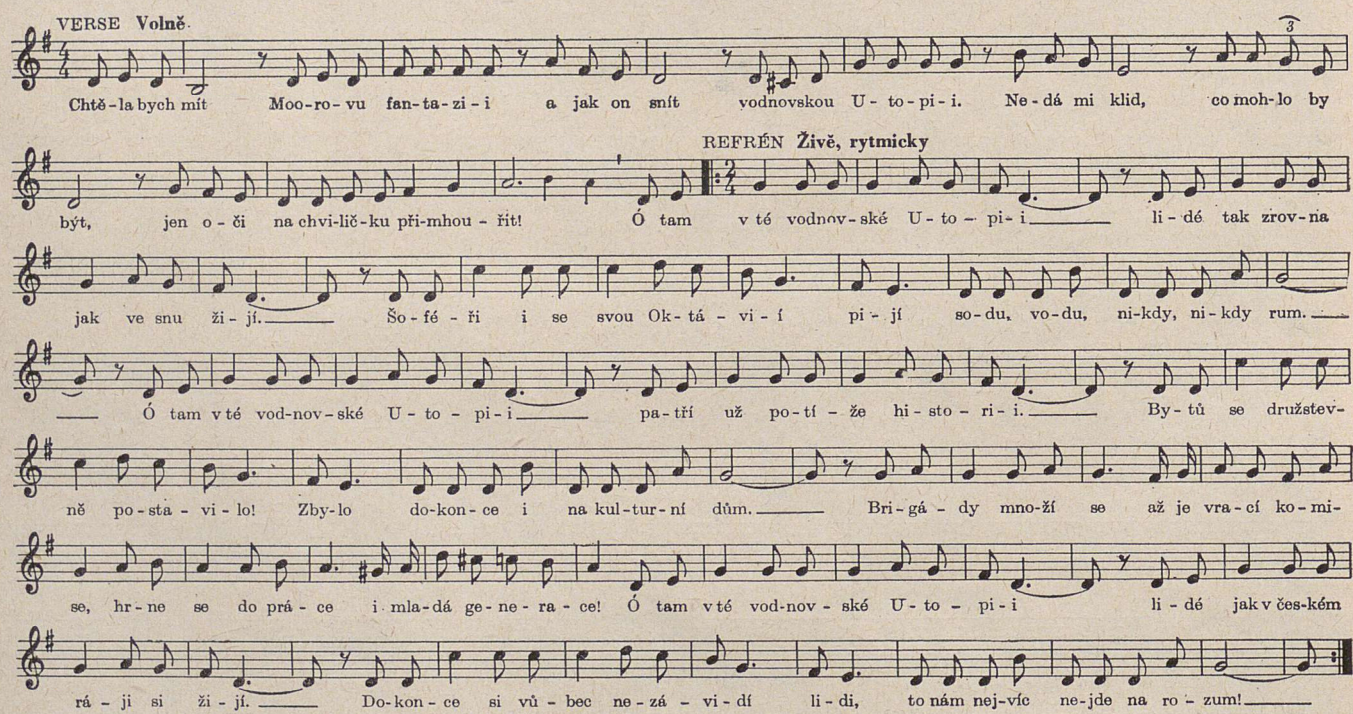

J. Wolker: Vysílení. On (M. Vágner) a Ona (O. Doležalová). — Inscenace profesionálního souboru DOS Olomouc

J. Wolker: Rosa Luxemburgová (Z. Rozsypalová). Scénická montáž z Wolkrova díla na Wolkrově Prostějově. Snímky K. Konečný

Interpretace moderní poezie

Na závěr letošního Wolkrova Prostějova uspořádal ÚV ČSM spolu s ÚDLT seminář o problémech uměleckého přednesu. Jeho účastníci se sešli ve chvíli, kdy končila STM 1961, v níž bylo v oboru uměleckého přednesu registrováno na 400 000 účastníků, ve chvíli, kdy po pěti dnech ústředního kola soutěže velmi jasně vyvstala celá řada i základních otázek, na něž je třeba vyjasnit názory. Potřeba včasného řešení těchto otázek naprosto není úzce odbornická, je to potřeba široce společenská. Nejde nám o umělecký přednes jen jako o svébytný umělecký žánr, ale jako o jeden z nejmasovějších prostředků lidové umělecké tvořivosti pro dovršení kulturní revoluce. Jako základ jednání semináře připravili pořadatelé několik diskusních příspěvků o dílčích problémech uměleckého přednesu. Dnešní číslo našeho časopisu přetiskuje podle stenografického záznamu podstatnou část diskusního příspěvku *Vladimíra Halady,* odborného asistenta DAMU v Praze, jednoho z našich předních odborníků.

* * *

Jeden z takových často se vyskytujících zjevů na Wolkrově Prostějově je skutečnost, že se velmi často rozcházejí posudky porot z nižších kol soutěže s tím, jaký názor na vystoupení přednašeče nebo souboru má porota ústředního kola. Zjišťujeme při rozhovorech se soutěžícími, že k mnohým takovým omylům, kterých se přednašeči dopouštějí, dochází ne ve vlastní práci přednašeče, ale až po zásazích porot v okresech, v krajích. Příčiny toho jsou, myslím, velmi jasné: chybí nám totiž v celostátním měřítku důsledné objasňování základních kritérií uměleckého přednesu. Skutečnost je taková, že v divadelní literatuře, která je v poslední době už dost rozsáhlá a bohatá, zaujímají teoretické práce o uměleckém přednesu pouze malé místo, vždyť se dají spočítat na prstech. Chybějí nám také profesionální vzory, jejichž práci by mohli sledovat amatérské soubory nebo soutěžící jednotlivci a mohli si z ní dělat určité závěry. A pak ovšem pochopitelně porotci v jednotlivých kolech kladou měřítka pouze svá osobní, považují za měřítka pouze své osobní zkušenosti a své subjektivní názory. Přednašeči se pak dostávají do situace, že mnohé připomínky, které by vlastně měli chápat jenom jako podněty pro další tvůrčí práci, přijímají jako recepty nebo prostě návody k použití. Je tedy skutečně nejvyšší čas, abychom začali nějak systematicky sbírat zkušenosti, systematicky je zpracovávat, rozšiřovat a popularizovat.

Dalším takovým zajímavým a podnětným jevem v průběhu několika posledních let STM je skutečnost, že stále více a více vznikají soubory, že umělecký přednes přestává být záležitostí sólistů — jednotlivců, že cítí potřebu sdružovat se v určité pracovní a tvůrčí kolektivy — recitační soubory a divadla poezie. Zároveň je ovšem třeba si uvědomit jednu věc: že v těchto kolektivech, vytvořených z jedinců různé úrovně, se nám mnohdy dostává do pozadí kvalita uměleckého přednesu. I to je jedním z důvodů, abychom začali systematicky zpracovávat teorii uměleckého přednesu.

Za nejdůležitější skutečnost ovšem považuji, že se na Wolkrově Prostějovu postupem několika let vytvořil už stálý, pevný aktiv profesionálních i amatérských pracovníků uměleckého přednesu, že v tomto pevném aktivu dochází už k skutečnému vyjasňování určitých zásadních kritérií. Domnívám se, že tento aktiv má předpoklady a dokonce i oprávnění k tomu, aby začal ovlivňovat vývoj uměleckého před-

nesu u nás, aby přispíval k řešení teoretických otázek. S potěšením zjišťujeme, že diskuse porotců se soutěžícími se vlastně začínají stávat takovými malými semináři, kde účastníci STM dostávají cenné podněty pro další práci, kde jsou odpovědně korigovány omyly porot nižších kol atd. Jsme tedy dnes už tak daleko, že můžeme a musíme vytvořit z Wolkrova Prostějova skutečnou laboratoř uměleckého přednesu; zajistit nejširší popularizaci zkušeností, které zde získáváme; zajistit, aby si tyto poznatky a zkušenosti neodnášeli pouze účastníci nejvyššího kola STM, ale aby se dostávaly ke sluchu a do vědomí těch, kteří to nejvíce potřebují — a to jsou právě ti, kteří se do Prostějova neprobojovali. Výsledky práce, diskusí a úvah na Wolkrově Prostějovu se musí také stát nejen majetkem soutěžících, ale všech, kdož se na rozvoji tvořivosti mládeže podílejí a ovlivňují ji. A to jsou učitelé, vedoucí souborů, metodici, konec konců jsou to všechno lidé, z nichž se také rekrutují členové nižších porot. — Tyto poznámky jsem pokládal za nutné říci, než se pustím do hlavního tématu, jímž je význam interpretace moderní poezie.

Snad by bylo lépe říci moderní literatury, protože nám jde o přednes jak poezie, tak prózy. Proč však je zde to slovíčko „moderní"? Přes mnohé skeptické názory o vztahu mládeže k literatuře a umění vůbec je totiž možno konstatovat, že tendence vývoje jsou zdravé. Ono číslo 400 000 je dostatečně výmluvné. Podíváme-li se na repertoár soutěžících, nejenom zde, ale i v nižších kolech, zjistíme, že současná tvorba v něm zaujímá stále více a více místa. To však není hlavní důvod, proč se chci zamyslet nad otázkou nebo nad významem interpretace moderní poezie. V interpretaci současné literatury spočívá totiž podle mého názoru podstata společenského poslání uměleckého přednesu. Přednašeč pomáhá svým uměním přetvářet vědomí lidí, formovat společenský názor na současnost a vytvářet perspektivy budoucího života. O totéž usiluje i současný autor. A plody práce, tvůrčí práce současného autora jsou materiálem pro tvůrčí práci přednašeče. Stává se tak přednašeč prostředníkem mezi autorem a nejširší obcí posluchačů a diváků. Jeho společenské poslání spočívá tedy také v úsilí, aby jeho posluchači se stali čtenáři. A jestliže se posluchači promění ve čtenáře, snaží se potom přednašeč o to, aby těmto čtenářům otvíral stále hlubší pohledy, snaží se o to, aby učil posluchače-čtenáře nejenom číst, ale v literatuře i objevovat. A konečně jsme svědky a účastníky obrovského úsilí a boje na všech frontách našeho umění, úsilí a boje o tvář naší současné tvorby, o tvář, která by odpovídala stylu dnešního života, tvář, jejíž výraz je poznamenán vráskami únavy z práce, kterou jsme vykonali pro to, aby přibylo jedno slovíčko do názvu našeho státu, abychom dosáhli socialismu; boje o tvář, jejíž výraz je také poznamenán úsměvem obráceným k perspektivám, k budoucnosti našeho vývoje a rozvoje. Jestliže je umělecký přednes v dobrém slova smyslu reprodukčním uměním, musí být v hledání výrazu, současného výrazu bezprostředně spojen se současnou moderní literaturou. Nezavrhuji touto poznámkou přednes klasické literatury, ale domnívám se, že i pro klasickou literaturu, chceme-li skutečně plně a působivě předávat myšlenkové i estetické hodnoty minulosti současnému posluchači, musíme pro vyjádření hledat současný, dnešní výraz, výraz mluvící k dnešnímu člověku.

Základním předpokladem úspěchu v práci přednašeče je tvořivý přístup k úkolu, tvořivý přístup k materiálu, který chce zveřejňovat. Zdá se to snad samozřejmé; ale s důsledky netvořivé práce, byť tato práce byla třeba sebeintenzívnější a sebehouževnatější, s důsledky takové netvořivé práce se setkáváme. Projevují se jako konvence, klišé, jako manýra. Přednašeč si vytvořil během času určitou zásobu spolehlivých výrazových prostředků, stereotypně tyto prostředky používá, domnívá se, že správně tlumočí myšlenku autora. Ano, on skutečně myšlenku autora tlumočí, v pravém smyslu tohoto slova; předává myšlenku bez potřebné emocionální účinnosti. Není schopen vyjádřit ani autorův vztah, ani svůj vlastní emocionální vztah k tomu, co říká. S tím se setkáváme zvláště v nižších kolech soutěží. Ale ani tvořivá práce — takzvaně tvořivá práce — není bez nebezpečí. Tvůrčí fantazie odpoutaná od myšlenky vede k formalismu a k samoúčelnosti. I s tím se setkáváme velmi často a domnívám se, že toto nebezpečí v poslední době vystupuje do popředí zvláště proto, že se objevuje takové intenzívní úsilí o vytváření divadel poezie. Zde právě jsou takové tendence k samoúčelnosti zjevné a je třeba se s nimi vypořádat. V obou těchto případech výkyvů je ovšem možno nalézt společného jmenovatele: společným jmenovatelem je zde zanedbávání zásady

J. Wolker: Nejvyšší oběť. M. Musil jako dělník Petr a D. Richterová jako Soňa. Foto Konečný

jednoty formy a obsahu. Za skutečně tvořivou práci můžeme tedy považovat jen takovou, kde je tato zásada jednoty formy a obsahu důsledně zachovávána. Tvořivá práce předpokládá odpovědný přístup k autorovu dílu, svědomitou přípravu. V prvé řadě — ať jsou na to názory jakékoliv — důsledný rozbor autorova textu.

Říkám „ať jsou názory jakékoliv", protože se i zde v diskusích setkáváme s názorem, že takové nějaké přílišné rozbory mohou podlamovat tvůrčí iniciativu, mohou svazovat tvůrčí fantazii. Důsledný rozbor ovšem nesmí spočívat pouze v tom, že přednašeč pochopí ideu díla; důsledný rozbor musí spočívat nejenom v tom, že se přednašeč ztotožní s autorem tak, aby byl schopen doslova se poprat o jeho myšlenky, aby byl schopen přesvědčovat posluchače o pravdivosti a užitečnosti těch myšlenek. Tvořivá práce a tvořivý důsledný rozbor předpokládá, že se přednašeč ztotožní s autorem daleko hlouběji a více. Že totiž nebude poznávat pouze to, *co* básník říká, že bude ovšem poznávat i to, *jak* to říká. Že se tedy nebude zajímat pouze o jeden autorův text — ten, který právě teď konkrétně přednáší, ale že se bude zabývat důsledně celým jeho dílem, že se bude snažit pochopit jeho způsob nazírání na naši současnost, že se bude snažit pochopit způsob jeho zobrazování naší současnosti. Že se bude snažit pochopit i dosavadní vývoj básníka a že se bude snažit vytvořit si představu o perspektivách jeho dalšího vývoje. Krátce řečeno: přednašeč by měl být povinen sžít se s tvůrčím neklidem autora; svůj vlastní tvůrčí neklid ztotožnit s tvůrčím neklidem autora. A právě v současné literatuře, jejíž tvůrci žijí dnes, v naší době, žijí stejnou společenskou i uměleckou problematikou jako přednašeči, je předpoklad k tomu, aby si přednašeč vytvořil z dobrých předsevzetí systém práce. A když si takový důsledný systém práce vytvoří, je na cestě k tomu, aby mohl plnit správně své společenské poslání.

Takový uvědomělý přístup k úkolu, k materiálu bude ovšem spolehlivou zárukou především k tomu, aby se přednašeč vyvaroval jednoho velkého nebezpečí, s kterým se stále ještě v hojné míře setkáváme, které se v uměleckém přednesu projevuje snad ještě daleko více než v práci třeba herce v souborech: je to tendence ukazovat sebe v umění, nikoliv umění v sobě. Potěšitelné je, že v STM se s těmito zjevy setkáváme stále méně. Daleko více jsme se s těmito jevy setkávali v soutěžích dospělých, které byly vyhlašovány dílčím způsobem při příležitosti 40. výročí. Tedy potěšitelné je, že v STM jsou tyto jevy stále řidší, ale jsou!

Řekl jsem, že pokládám za nutné hledat i pro interpretaci klasického odkazu moderní výrazové prostředky. A proto považuji za nutné zdůrazňovat vytváření pracovního systému právě na současné moderní literatuře. A konečně myslím, že soustavná práce na moderní literatuře — objevitelská práce na moderní literatuře — dává předpoklad i pro to, aby přednašeč se stal spoluúčastníkem vývoje moderní literatury. Význam setkání přednašečů profesionálních i amatérských s mladými současnými autory na Wolkrově Prostějovu je bezesporu jedním z velkých předpokladů, aby i tento úkol přednašeč svou prací splnil.

JEŠTĚ NA OKRAJ LETOŠNÍHO WOLKROVA PROSTĚJOVA

...co mírou včerejší se nedá změřit...

Tolik se toho dere na jazyk po letošním Wolkrově Prostějovu, že z pestrobarevné mozaiky dojmů a postřehů se stává neukázněná tříšť...

Čím to, že letos tolikrát zajiskřilo v diskusních půtkách? Pokusme se — pokud je to vůbec možné — najít klíč k uspokojivé odpovědi na tuto otázku.

DANAJSKÝ DAR

Jak lákavé jsou technické vymoženosti těchto let! Pro většinu recitačních souborů i pro tzv. divadla poezie není ani trochu obtížné mít k dispozici nebo vlastnit projektory a magnetofony, závodní kluby mohou v nejednom případě poskytnout štáby výtvarných a technických pracovníků, kteří hravě vytvoří grandiózní konstrukce. Dá-li se takový kolektiv zlákat především snůškou technických zázraků moderní doby až do té míry, že jim v představení záměrně nebo nedopatřením umožní nabýt vrchu, stáváme se svědky rozpačité defenzívy poezie.

A nejen to: solidně vybavená scéna pomalu přestává vyhovovat, žehrá se na nedostatečný počet zástrček, světelný park nevyhovuje, ačkoliv profesionální zájezdový soubor je s technickými podmínkami spokojen. Ne však „divadlo poezie"! K čemu je potom jeho práce kromě oslnění v soutěži? Může např. donést básníkovo slovo do podhůří, do tovární haly, na stavbu mládeže?

U diváků, jak jsme se přesvědčili, nakonec vždy vítězí pořad takového typu prostředky nejcitlivěji volenými, tj. mnohdy těmi nejstřízlivějšími. Přičtěme k působivosti i zvýšenou mobilnost, o které se u přetechnizovaných těles nedá vůbec uvažovat, a dospějeme k poznatku, že dobrodiní techniky, tak často svěřovaná provozovateli do rukou veskrze netvůrčích a nezkušených, jsou vlastně... danajský dar.

I letošní Wolkrův Prostějov přesvědčil desítky hledajících kolektivů — ať už soutěžily, či byly na semináři o problematice uměleckého přednesu zastoupeny vedoucími — že

CESTA VEDE JINUDY

a také smysl a poslání této probíjející se formy že jsou jiné.

Bratislavské *Divadielko za rampami* začalo pracovat s vážným záměrem, k němuž se hlásí všichni přednašeči: jevištním děním, všemi výrazovými složkami znásobovat a umocňovat slovo básníka, vědomě jitřit divákovu fantazii, která už sama dotvoří atmosféru děje. Jenom tak je možné „zpřístupnit poezii", jak uvedli Bratislavští ve svém programu.

Brněnské „Divadlo poezie X 62" přijelo do Prostějova s pořadem nazvaným *Inzerát na skřivánka* (aneb Česká poezie nemilostná), který sestavil a písněmi doplnil Milan Uhde. Pořad předznamenaný Neumannovými verši *O bitevním poli v nás* je vlastně vášnivým protiměšťáckým pamfletem. Kolektiv X 62 tvoří mladí talentovaní

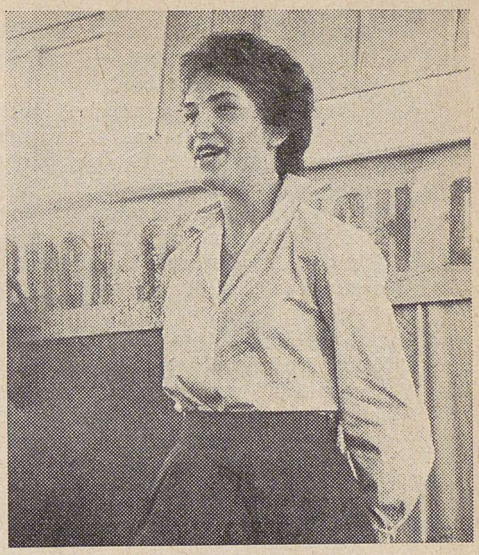

Magda Burýšková recitovala báseň M. Bureše Romance z pampelišek. Foto J. Valenta

Divadlo poezie Obvodného osvetového domu v Bratislave uvedlo baladu J. Kráľa Krivoprísažnica. Na snímku F. Spáčila Mariša (J. Veselská) a Janičko (J. Kamenický)

Na závěrečné poradě porot hovoří B. Drobková o formách práce s dětmi — Delegátka Západočeského kraje hovoří na tvůrčí konferenci. Snímky Spáčil

přednašeči, z nichž dva — Radim Vašinka a Hana Pražanová — jsou Vítězi Wolkrova Prostějova 1960.

Ukázkou Vašinkova přednašečského umění byla bezesporu interpretace Kainarova „Lazara". Jeho pojetí přednesu je samozřejmě diskusní a po výtce netradiční. Vašinka ve jménu úsilí o vytvoření působivého dramatického tvaru deformuje zvukovou výstavbu verše. A kupodivu... daří se mu to.

Mikuláškův „Vyvolávač" v podání Hany Pražanové vyvolává v hledišti pochopitelně rozdílnou odezvu. To je ostatně otázka kritiky a vkusu jednoho každého z diváků, ale inteligentní a výrazná interpretace dokázala šíři rejstříku a talent přednašečky, která svou všestranností je velkou oporou souboru.

Radim Vašinka se osvědčil rovněž jako nápaditý režisér pamfletu. V budoucnu se ovšem bude musit zamyslit nad mírou schválností i deformací samoúčelných, které snižují cenu jinak pozoruhodného experimentu.

CO VŠECHNO DÍTĚ...

Nepochybně nejdiskusnější — a hned z několika hledisek najednou — jsou formy a možnosti práce s dětským kolektivem. Názory o samoúčelnosti dětských recitačních souborů jsou, myslím, vyvráceny jednou provždy a definitivně. Prostějovské diskuse a v ještě větší míře V. Šrámkův Písek dokázaly, že téměř výhradně poezií lze dojít k pozdějšímu uvědomělému výrazu na jevišti. Zamysleme se proto nejdříve nad významem dětských souborů vůbec.

Každému vystoupení, kterým kolektiv uzavírá vždy jeden úsek cesty, jedno údobí, předchází společná práce, při níž záleží na podílu a snaze všech zainteresovaných jedinců. Protože za splnění svěřeného úkolu pociťuje pak každý z nich odpovědnost vůči kolektivu, můžeme o práci, která vystoupení předchází a která je v závěrečné fázi utváří, hovořit jako o jedné z forem kolektivní výchovy.

Takový kolektiv spojuje především jeden společný zájem, tj. v daném případě zájem o umělecký přednes, zájem o poezii. Při zkouškách a besedách se však více či méně složitou cestou za pochopením souvislostí dostává dítě k zájmu o společenské dění, jemuž je kolektiv přístupnější. Přirozený a založením dítěte daný jeden zájem přerůstá v druhý, daleko cennější. I umělecký přednes může proto v kolektivu pomoci naučit dítě myslet a chápat svět v souvislostech.

Desítky činitelů utvářejí a formují estetické cítění dítěte. Je to především okolí a prostředí, v němž dítě žije, hudební a výtvarná výchova ve škole a v neposlední řadě i hodnota vrozených a vyvolaných zájmů. K nim patří nepochybně umělecký přednes, který má vzácnou příležitost k tomu, aby estetické cítění v zárodku ovlivnil. Bylo by chybné tuto možnost podcenit — zvláště přihlédneme-li k současnému stavu estetické výchovy.

Není toho málo a výsledky práce učitelky Zdeny Soldánové, která je vedoucí úspěšného souboru Okresního domu pionýrů a mládeže v Prostějově, výmluvně napověděly o dalších možnostech. Klasickou ukázkou, jak se navzdory předsudkům a šablonám dá překročit ta div ne uzákoněná míra pochopení (co všechno dítě atd.), byl např. ve vystoupení tohoto souboru dětský přednes Nezvalových veršů.

Jak naivní a trapná byla proti tomu snaha učitelky-vedoucí jiného „divadla poezie", které se tentýž Nezval zdál být málo ideový! Hluboce lidské, vyzrálé verše jednoho z největších umělců tohoto století proto „vylepšila" do nevídaně zrůdné podoby. Divákovi nemohlo být jinak, než jako by právě dostal políček.

Říká se — nevědomost hříchů nečiní... Byla to však učitelka, vychovatelka nové generace, tedy žena, u které můžeme předpokládat jistý stupeň inteligence a solidní vzdělání. Nechci se o případu detailně rozepisovat, ostatně — nebyl naštěstí ani typický. Nemohu si ale odpustit dvě otázky: Má vůbec někdo právo chtít na dětech, aby se něčemu takovému učily nazpaměť a navíc to říkaly nahlas? — A jak je možné, že pořad nepropadl kritickým sítem okresního či krajského kola soutěže a dostal se až na vrcholnou přehlídku — Wolkrův Prostějov?

ROZPOR JENOM FORMÁLNÍ?

Pracovali jsme v porotách Wolkrova Prostějova téměř ve stejném složení jako v předchozích letech. Měli jsme tedy dostatečnou možnost porovnat úroveň špiček i průměru. A společný poznatek?

Úroveň sólistů je nižší než např. vloni. Anebo... můžeme spíše hovořit o stagnaci. A je to patrně stagnace, způsobená neschopností interpretovat moderní poezii adekvátně. Přednašeč si uchovává vydobytou reprodukční úroveň, snad ji i zušlechťuje a puléruje, ale... ono to samo o sobě prostě nestačí.

Připomeňme si verše sovětského básníka Leonida Martynova o „kolumbovství" v umění:

On sám
nám
odkrývá duši svou.
V ní možná nová moře jsou
s pevninou ještě neznámou,
i hlubina, i výšek vzlet...
Řečeno krátce, vidíš hned,
čemu sám dosud nechtěls věřit,
co včerejšíma očima
nemohls vidět ani,
co mírou včerejší se nedá změřit
a čemu starý zvyk se marně brání.
A jako novou planetu
astronom loví z hvězdné sluje,
tak básník vždycky ve světu
svět stále nový objevuje.
O ničem jiném jeho hlas
nezpívá lidem věčně z básní,
a přece u každého z nás
to obzor rozšíří a zjasní.

„... co mírou včerejší se nedá změřit", to stěží přizpůsobíš včerejší šabloně. A přednašeči se nechtějí přizpůsobovat, nechtějí putovat po vyšlapaných stezičkách a jenom si to v poklidu „odrecitovat". V neklidných vodách moderní poezie se jim však — zatím — nedaří.

Hana Valešová z Liberce získala 2. cenu v V. věkové kategorii (první cena nebyla udělena). Její přednes Šotolovy básně „Ze slabikáře" dal porotcům i ostatním posluchačům hlavu jaksepatří do smutku. Ne a ne a nemohli pochopit „co chtěl básník říci". Došlo k protichůdným výkladům, protože... přednes jich připouštěl libovolné množství. Po přečtení prvních veršů ve sbírce nám všem bylo ihned jasné, *komu* básník svá slova adresuje. Hana Valešová je přednašečka talentovaná a vědoucí, ale ve snaze přednes vybudovat do adekvátní podoby — myšlenku poněkud „zašmodrchala". Povýšila básníkovo stanovisko na své a chtěla polemický hrot básně zaostřit. Divák však cítil cynismus v takové míře, že byl zcela dezorientován.

O tomto vystoupení se dlouho diskutovalo v plénu a ve výsledném dojmu se shodli takřka všichni diskutéři. Nazítří přednašečka vystoupila znovu, protože si teprve v diskusi mohla zkonfrontovat původní stanovisko, a... pochopili všichni. I ti, kdož slyšeli přednes poprvé.

Zkušený ochotník a přednašeč Jiří Brož z Rakovníka o nekonvenční výraz usiloval. Soudě i podle jeho loňského vystoupení, usiluje o něj jaksi systematicky. Zabředává přitom ovšem do prapodivných rozporů, které zřejmě nebudou jenom formální. V Prostějově letos přednášel Šotolova „Českého vojáka". Svůj přednes, svérázně pojatý, ve jménu polemiky s konvencí „prokrvil" takovou mírou nevkusu a přezíravosti posluchačova i divákova estetického cítění, že vyzněl přímo triviálně. Byl to pro nás poznatek bolestný, protože Jirku Brože známe jako přednašeče talentovaného, ovládajícího bohatou škálu výrazových prostředků. V ošidném kolejišti experimentů se však ocitl na nedobré koleji, která je... slepá. Uvědomí-li si tuto skutečnost včas, může nám vyrůst znamenitý kumštýř.

Amatérský umělecký přednes zřejmě prodělává svoji „těžkou hodinu". Věříme, že už příští Wolkrův Prostějov odpoví na otázku, zda zmíněný rozpor je pouze formální.

VIKTOR DOUBEK

Z ochotnického života

VÝŠKOVICE. Divadelní kroužek OB ve Výškovicích u Ostravy uvedl v této sezóně Jiráskovu Vojnarku. V roli Vojnara vystoupil dvaasedmdesátiletý Miloš Staněk, jeden z nejstarších členů souboru. Dověděli jsme se o něm, že už před padesáti lety hrál ve Vojnarce Antonína a roli Vojnara poprvé vytvořil v r. 1936. Ve svých dvaasedmdesáti letech si ji tedy zopakoval. A pak že prý ochotničení škodí zdraví!

Divadelní kroužek při OB ve Výškovicích hrál Jiráskovu Vojnarku. Na snímku vpravo Vojnar — 72letý M. Staněk

ŠVERMOV. S velkou radostí zaznamenáváme zrod každého nového mladého souboru. Dochází k němu zpravidla tak, že mladí lidé sehrají pohádku nebo estrádní pásmo, ochotnická práce se jim zalíbí a pustí se do studia nějaké současné hry. Taková je i cesta svazáků ze Zlonic, kteří začali dramatizací oblíbené pohádky o Popelce. Při nácviku jim pomáhali zkušení ochotníci, a tak se společnými silami podařilo obnovit v místě divadelní tradici. Druhými průkopníky ochotnického divadla jsou děti z devítiletky ve Smečně u Kladna. I jim pomáhali v prvních krocích po jevišti starší občané a zejména Sdružení rodičů a přátel školy a Výbor čs. žen ve Švermově. Těmto organizacím vyslovujeme v časopisu upřímné uznání. J. Procházka

TURNOV. Kronika turnovské Thálie je přehledem bohaté činnosti místních ochotníků za více než 90 let trvání spolku a později souboru osvětových zařízení. Za všechna ta léta vždycky stál v čele ochotnických snah muž. Letošní letní výroční schůze známého souboru „Antonín Marek" však udělala do této tradice průlom. Více než půl stovky členů souboru jednomyslně rozhodlo, aby v čele souboru pro sezónu 1960—61 stanula žena. Je to ochotnice učitelka Hana Stehlíková. Přejeme jí i souboru do práce mnoho zdaru! V. P.

OPAVSKO. V uplynulé sezóně bylo na okresu ochotnicky uvedeno celkem 98 různých her, z toho jen 5 titulů mělkých a nic neříkajících (např. Adam a Eva, Sirotek v Radhošti, Veselí tři mušketýři). Z jednotlivých národních výborů projevovaly největší zájem o ochotnické divadlo v Budišově, Těškovicích a Vítkově, kde jsou právě proto pořádány okresní přehlídky. Omladil se soubor v Hněvošicích (mladí zde úspěšně uvedli Stanislavův Dům na rozcestí), pozadu však v tomto směru nejsou ani Malé Hoštice, Chvalíkovice, Vítkov, Skrochovice aj. Nejúspěšnějšími inscenacemi minulé sezóny bylo brechtovské pásmo souboru ROD Opava, Příliš štědrý večer souboru OB Vítkov a Dalskabáty v provedení OB Hošťálkovice. V příští sezóně bude uspořádána soutěž vesnických i vyspělých souborů a mimořádná péče věnována divadelní části STM. J. B.

AUTORSKOU SOUTĚŽ výstupů, scének, estrádních pořadů, aktovek i celovečerních divadelních her s aktuální tematikou, zaměřenou na služby zdravotnických zařízení, lázní a zotavoven vypsal Ústřední klub zdravotníků, Sokolská 31, Praha 2. Na tuto adresu nechť se zájemci obrátí o soutěžní podmínky.

MĚSTEČKO TRNÁVKA. Přes ten název je to vesnice s 900 obyvateli a JZD „Mír", které se chce stát vzorným družstvem. Ryze zemědělská obec má pěkné okolí, jemuž vévodí zříceniny hradu Cimburka ze 13. století. A právě zde si občané vybudovali svépomocí pěkné přírodní divadlo, které pojme 1500 diváků. Viděli jsme zde poctivé představení Jiráskovy Lucerny. Ochotníci ji pro vděčné diváky z celého okolí uvedli celkem pětkrát a přes nepřízeň počasí navštívilo jejich představení více než dva tisíce lidí. Zvláště pozoruhodné je, že v představení účinkovalo celkem 75 ochotníků díky tomu, že se podařilo do práce zapojit 40 mladých. Teď půjde o to, aby jim soubor dal i v budoucnu hodně dobrých příležitostí divadlo si zamilovat. Pak se jistě podaří realizovat vznešený cíl, který si zde ochotníci dali: aby jejich vesnice žila bohatým kulturním životem. J. Holec

Jiráskovu Lucernu hrál soubor OB Městečko Trnávka

ČERNOVICE. Ochotnický soubor v Černovicích u Tábora patří také k těm, které nedrží „okurkovou" sezónu, ale snaží se dát lidem i v létě dobré divadlo. Viděl jsem třetí reprízu jejich inscenace Nepokojných hodů sv. Kateřiny a chci zde pochválit režiséra soudruha Stöckla zvláště za to, že do souboru získal mládež z místní zemědělské školy. Slova uznání patří dále soudr. Kulhánkovi za moderní výpravu, z hereckého kolektivu připomínám alespoň soudr. Hůrku v roli Řápka, mladičkou představitelku Vendulky a představitele šoféra Karlíka, který dokázal, že lze vyniknout i v epizodní roli. Celý kolektiv, i ty u světel a za oponou, kterým se netleská, může hřát pocit uspokojení z poctivé ochotnické práce. M. Cílek

SOUŠ U MOSTU. Podzimní divadelní festivaly, organizované nadšenými ochotníky dolu Vrbenský, mají již bohatou tradici. Letos jsou pořádány již po osmé — a naposledy! Hornická obec Souš musí totiž ustoupit našemu průmyslu, aby uhlí, které leží pod ní, mohlo sloužit našemu hospodářství. I poslední divadelní festival v Souši má neobyčejně bohatý program, skládající se celkem z dvaceti představení, nad nimiž převzaly patronát brigády socialistické práce dolu Vrbenský. Představení domácího souboru (E. Rannet, Zbloudilý syn) zakoupil OV SČSP v Mostě a zúčastní se ho dvaatřicetičlenná delegace našich sovětských přátel. Opravdu největší a poslední kulturní událost hornické obce, která právě zásluhou ochotníků žila tak čilým kulturním životem. J. K.

KRASLICE. Když jsme se loňského roku loučili s organizátory I. kraslického divadelního června, pochybovali jsme, že se po nové územní organizaci podaří letos tuto tradici rozvíjet. Kraslice přestaly totiž být sídlem okresu. Ale přece se to podařilo, protože Krasličtí dokázali vzbudit za dva roky u souborů i u diváků takový zájem o divadlo, jako málokde. A tak letos již druhý ročník Kraslického divadelního června dokázal, že ochotníci jsou platným pomocníkem při uskutečňování kulturní revoluce. Přejeme Kraslickým, aby uskutečnili svůj cíl a vytvořili svými festivaly v našem pohraničí novou tradici lidových kulturních slavností vysoké ideové i kulturní úrovně. A. Kasal

F. Čech jako Harpagon v pásmu, které uvedl soubor ZK ČN v Týništi n. O.

TÝNIŠTĚ NAD ORLICÍ. Soubor „Jirásek" ZK Český nábytek slavil v poslední době úspěchy s pásmem k 40. výročí strany a s inscenací Blažkova Příliš štědrého večera. V červenci se soubor pokusil o pásmo divadelních monologů a hudby v režii A. Effenbergové. Pásmo záměrně uvedl ve všední den, aby si prověřil zájem diváků o tento druh jevištní práce. Návštěva více než dvou set diváků dává dobré naděje takovýmto pokusům, které pochopitelně mají veliký význam pro růst hereckých kádrů. Ve zdařilém večeru spojoval monology ze známých klasických her (Maryša, Naši furianti, Lakomec, Evžen Oněgin aj.) text „pána ve fraku", který se vynořoval jako duch zákulisí z černého horizontu a nenásilně uváděl jednotlivé monology i scény. Hudebně spolupracovalo kvarteto hudební školy. -var-

TEPLICE NAD BEČVOU. Obec Zbrašov na Hranicku a lázně Teplice byly před rokem sloučeny. Nový soubor OB uvedl v květnu neprávem opomíjenou hru Jaroslava Janovského Hledač světla. Zobrazuje úsek těžkého života slavného holandského malíře Vincenta van Gogha, jeho lidské a umělecké zrání, jeho

zapasy s měšťáckou společností. Dramaturgicky záslužné představení režiséra prof. Langra mělo dobrou úroveň, i když nebylo bez chyb (chaotická scéna venkovských žen, závěry 3. a 4. dějství, statické aranžmá některých scén aj.). Nejlepším hereckým výkonem byl vesničan Groot A. Vinklera. Soubor pracoval v těžkých podmínkách (jen jediná zkouška na jevišti), s inscenací zajel i do okolních vesnic a chce se v budoucnu zařadit k nejlepším souborům Hranicka.

C. Bláha

ŠUMPERK. Severomoravské oblastní divadlo v Šumperku nastudovalo k jubilejním oslavám svého desetiletého trvání Tylova Strakonického dudáka. K pohostinské režii pozvalo zasloužilého umělce Aleše Podhorského, vyznamenaného Za zásluhy o výstavbu. Příležitosti využila šumperská Osvětová beseda a uskutečnila 29. srpna besedu tohoto významného režiséra a divadelního pedagoga s ochotníky. Sezvala na ni ochotníky ze Šumperka i blízkého okolí. Soudruh Podhorský vyložil svou koncepci Strakonického dudáka, v níž podtrhává dnešní ideu a dnešní význam této klasické hry, vyprávěl o svých zážitcích a zkušenostech z dlouholeté divadelní a pedagogické činnosti, o divadle v SSSR, o dnešním poslání ochotnického divadelnictví i o zkušenostech ze spolupráce s ochotníky. Vzpomínal, vyprávěl, odpovídal na dotazy. Zkušený divadelní mistr, jeden z předních našich režisérů, rozdával své poznatky a zkušenosti s nejlepší snahou pomoci v práci těm, kdo obětavě pracují na poli ochotnické divadelní práce. Je velká ostuda, že na besedě bychom byli šumperské ochotníky spočítali na prstech jedné ruky a z venkova nepřijel nikdo. Beseda se tak zúžila na kruh zájemců, v němž převažovali profesionální divadelníci z šumperského oblastního divadla. Ochotníci Šumperska promarnili vzácnou příležitost, která se nenaskytne každý den.

M. Zbavitel

JIČÍN. Okresní poradní sbor pro divadlo v Jičíně uspořádal letos opět školení pro režiséry a herce. Každá ze sedmi lekcí trvala celý den, vždy jednu neděli v měsíci. Účastníci (v průměru bylo na každé lekci 42 ochotnických herců a režisérů) byli seznámeni s teorií i praktickými ukázkami. Na závěr školení si koncem srpna zajeli na jednodenní zájezd do Prahy. Dopoledne si prohlédli zařízení Divadla E. F. Buriana a byli pozornými žáky zkoušky Leonovovy hry Obyčejný člověk v režii Josefa Henkeho. Odpoledne je soudruh Henke provedl rozhlasem a ukázal jim všechna kouzla a taje natáčení. Umožnil jim i zhlédnutí nahrávky orchestru K. Krautgartnera a natáčení hry M. Mráze Pohled se skály. Večer pak byli všichni nadšeni Manon Lescaut v Divadle E. F. Buriana.

Jiří Štál

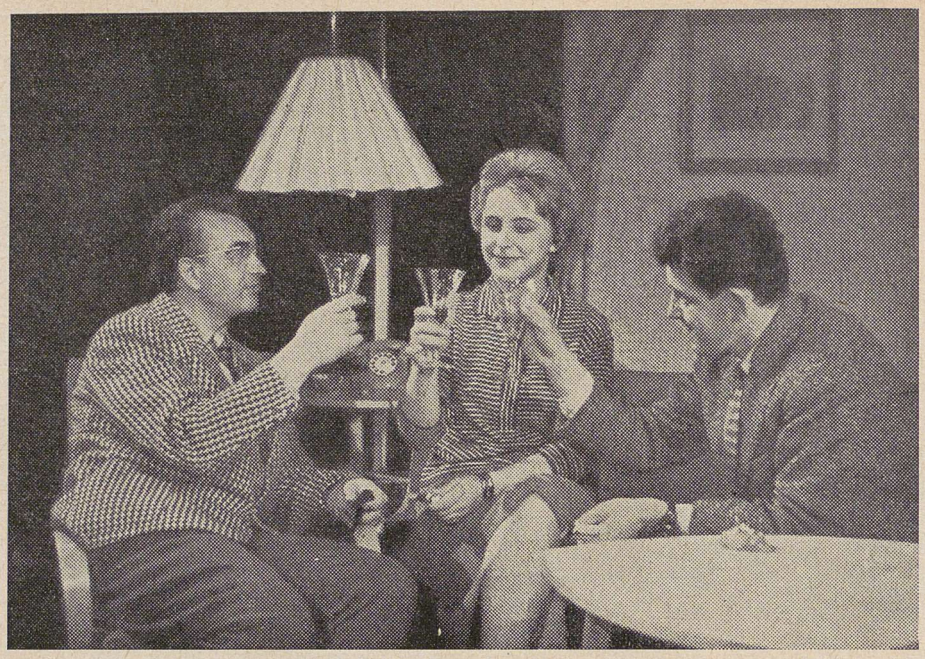

P. Karvaš: Zmrtvýchvstání dědečka Kolomana. Hrál soubor A. Jirásek v České Lípě

V titulní roli Karvašovy hry Zmrtvýchvstání dědečka Kolomana M. Ponocný

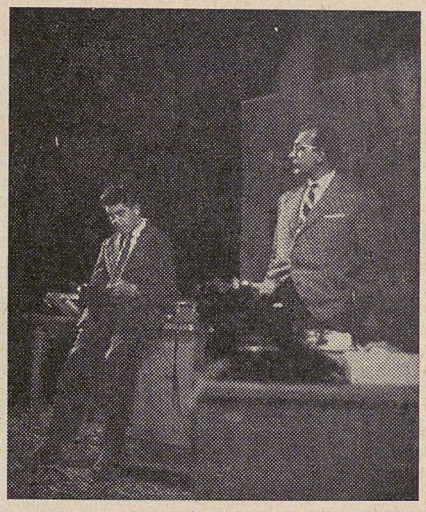

Záběr z téže inscenace. Snímky O. Šilhánek

Z divadelního slovníku: Začal pilovat jednotlivé obrazy.

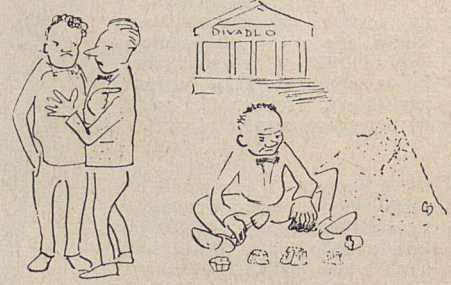

Dal si konečně říci a začal dělat ty malé formy!

Z hronovského života

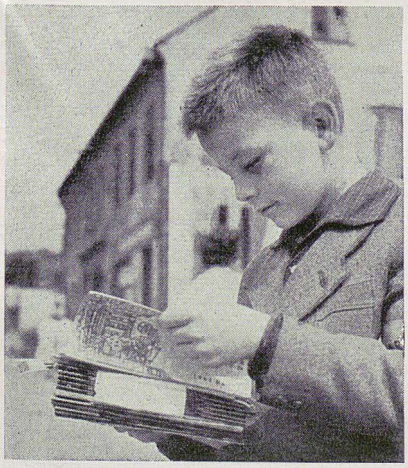

Na snímcích M. Stránského a K. Mince plénum hronovské diskuse, předsednictvo závěru XXXI. Jiráskova Hronova, dále náš oblíbený host — národní umělec Jaroslav Vojta a jeden z malých kolportérů hronovských programů

XXXI. JIRÁSKŮV HRONOV

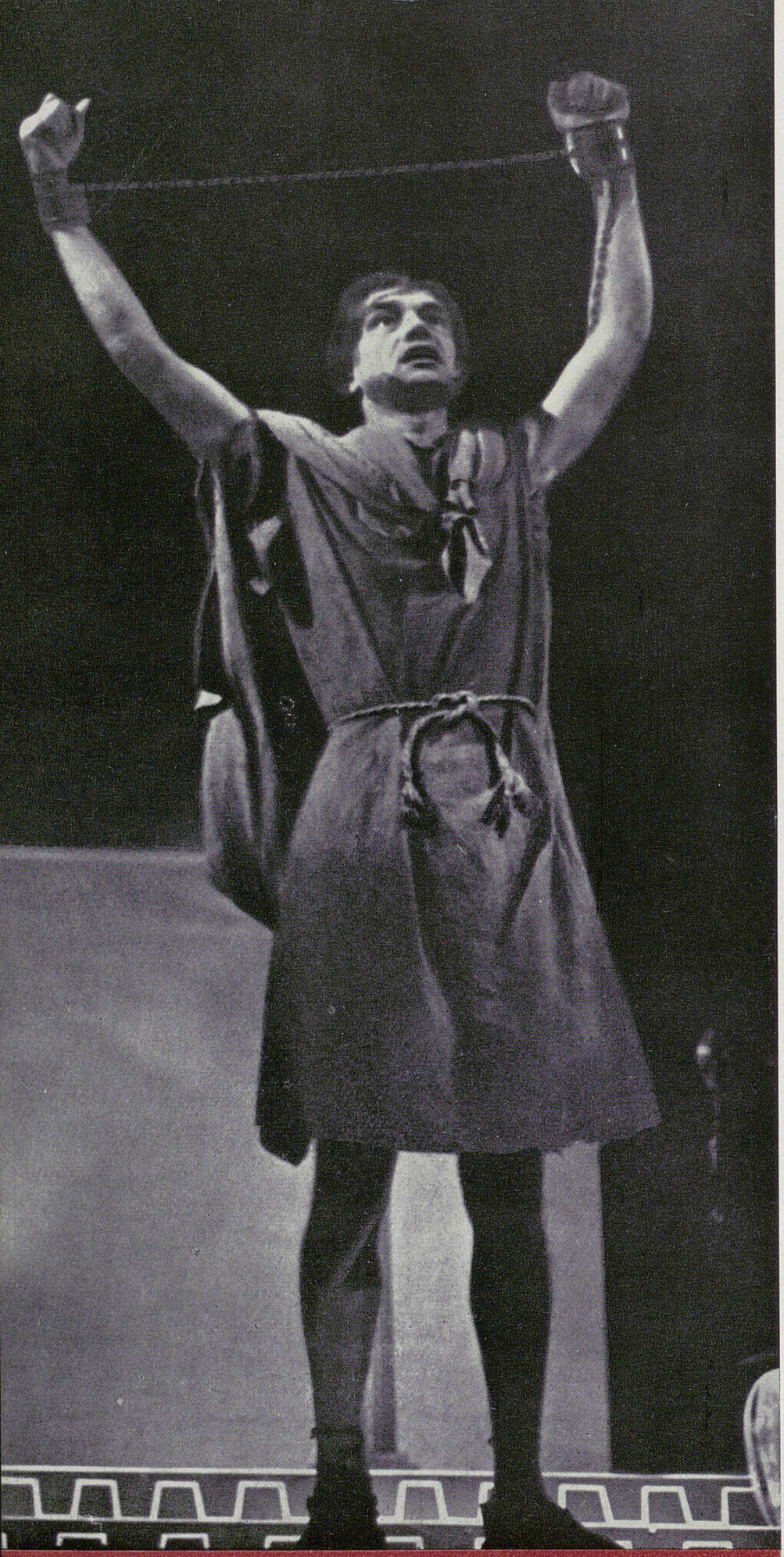

Dramatický soubor ZK Svit Gottwaldov — O. Figueiredo: Liška a hrozny. V roli Ezopa M. Kadlec

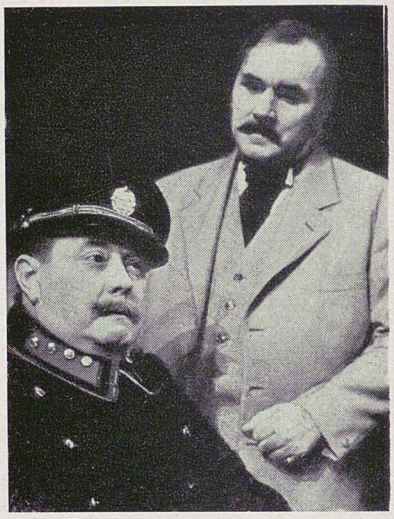

V. Cach, Paní Kalafová. Inscenace plzeňských souborů

J. K. Tyl: Tvrdohlavá žena. — ZK VŽKG Vítkovice

F. Frýda, Korene vo vetre. — OB Levice